

Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU31

Hemliga tvångsmedel – effektiva verktyg för att förhindra och utreda allvarliga brott

---

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i bl.a. rättegångsbalken, lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott och lagen om hemlig dataavläsning.

Förslagen innebär i huvudsak att hemliga tvångsmedel ska få användas i större utsträckning än i dag och syftar till att ge de brottsbekämpande myndigheterna effektivare verktyg i arbetet med att förhindra, utreda och lagföra allvarliga brott. Lagändringarna handlar bl.a. om följande:

- Preventiva tvångsmedel ska få användas i fler fall i syfte att förhindra särskilt allvarlig brottslighet som förekommer inom kriminella nätverk.
- Under en förundersökning ska hemliga tvångsmedel få användas för att utreda flera brott vars samlade straffvärde överstiger en viss nivå.
- Brottskatalogerna ska utvidgas så att hemliga tvångsmedel kan användas för att utreda fler typer av brott.
- Tillstånd till hemlig rumsavlyssning och hemlig kameraövervakning ska få knytas till en misstänkt person i stället för en viss plats.
- Överskottsinformation som har kommit fram vid hemliga tvångsmedel ska få användas för andra ändamål.
- Rättssäkerheten för den enskilde ska stärkas, bl.a. genom förbättrade möjligheter till insyn och tillsyn.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 oktober 2023. Bestämmelserna om ett utvidgat tillämpningsområde för preventiva tvångsmedel ska tidsbegränsas till att gälla i fem år.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I betänkandet finns fyra reservationer (V, C, MP) och ett särskilt yttrande (S).

Behandlade förslag

Proposition 2022/23:126 Hemliga tvångsmedel – effektiva verktyg för att förhindra och utreda allvarliga brott.

Fem yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Utskottets överväganden.....	7
Hemliga tvångsmedel – effektiva verktyg för att förhindra och utreda allvarliga brott	7
Reservationer	38
1. Hemliga tvångsmedel – effektiva verktyg för att förhindra och utreda allvarliga brott, punkt 1 (V)	38
2. Överskottsinformation, punkt 2 (MP).....	39
3. Utvärdering av preventivlagen, punkt 3 (V, C, MP).....	40
4. Resurser för tillsyn m.m., punkt 4 (V, C)	41
Särskilt yttrande	43
Hemliga tvångsmedel – effektiva verktyg för att förhindra och utreda allvarliga brott, punkt 1 (S).....	43
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	44
Propositionen	44
Följdmotionerna	44
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	46

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Hemliga tvångsmedel – effektiva verktyg för att förhindra och utreda allvarliga brott

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,

2. lag om ändring i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.,

3. lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål,

4. lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott,

5. lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott,

6. lag om ändring i lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder,

7. lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2022/23:126 punkterna 1–7 och avslår motion

2022/23:2403 av Gudrun Nordborg m.fl. (V).

Reservation 1 (V)

2. Överskottsinformation

Riksdagen avslår motion

2022/23:2402 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 2.

Reservation 2 (MP)

3. Utvärdering av preventivlagen

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:2402 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 1 och

2022/23:2404 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 1.

Reservation 3 (V, C, MP)

4. Resurser för tillsyn m.m.

Riksdagen avslår motion

2022/23:2404 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 2.

Reservation 4 (V, C)

Stockholm den 7 september 2023

På justitieutskottets vägnar

Ardalan Shekarabi

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ardalan Shekarabi (S), Louise Meijer (M), Annika Strandhäll (S), Adam Marttinen (SD), Petter Löberg (S), Mikael Damsgaard (M), Anna Wallentheim (S), Katja Nyberg (SD), Mattias Vepsä (S), Charlotte Nordström (M), Gudrun Nordborg (V), Torsten Elofsson (KD), Ulrika Liljeberg (C), Pontus Andersson Garpvall (SD), Juno Blom (L) och Ulrika Westerlund (MP).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2022/23:126 Hemliga tvångsmedel – effektiva verktyg för att förhindra och utreda allvarliga brott. I propositionen föreslår regeringen ändringar i bl.a. rättegångsbalken, lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott och lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning. Förslagen innebär i huvudsak att hemliga tvångsmedel ska få användas i större utsträckning än i dag och syftar till att ge de brottsbekämpande myndigheterna effektivare verktyg i arbetet med att förhindra, utreda och lagföra allvarliga brott.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Tre motioner har väckts med anledning av propositionen. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

Det kan nämnas att riksdagen tidigare har riktat ett tillkännagivande till regeringen om att ett tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller kameraövervaknings- eller rumsavlyssningsuppgifter bör kunna knytas till en person (bet. 2021/22:JuU24, rskr. 2021/22:216).

Utskottets överväganden

Hemliga tvångsmedel – effektiva verktyg för att förhindra och utreda allvarliga brott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lagändringar. Förslagen innebär i huvudsak att hemliga tvångsmedel ska få användas i större utsträckning än i dag och syftar till att ge de brottsbekämpande myndigheterna effektivare verktyg i arbetet med att förhindra, utreda och lagföra allvarliga brott.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om avslag på propositionen, om att begränsa och tydliggöra möjligheterna att använda över-skottsinformation, om en utvärdering av preventivlagen och om resurser till myndigheter för tillsyn m.m.

Jämför reservation 1 (V), 2 (MP), 3 (V, C, MP) och 4 (V, C) samt det särskilda yttrandet (S).

Bakgrund

Allmänna utgångspunkter vid användningen av hemliga tvångsmedel

Regleringen av hemliga tvångsmedel finns huvudsakligen i 27 kap. rättegångsbalken. Tvångsmedelsanvändning enligt rättegångsbalken förutsätter att det finns en konkret brottsmisstanke som är föremål för förundersökning. De hemliga tvångsmedlen får vidare, med vissa undantag, endast användas när en utpekad person är skäligen misstänkt för ett brott. Hemliga tvångsmedel används även inom ramen för de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet och då i syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet (preventiv tvångsmedelsanvändning). Med underrättelseverksamhet avses insamling, bearbetning och analys av information för att förebygga, förhindra och upptäcka brottslighet i ett skede när det ännu inte finns någon konkret misstanke om att ett visst brott har begåtts. Regleringen av de preventiva tvångsmedlen finns bl.a. i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott (preventivlagen) och i lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet.

Bestämmelser om det hemliga tvångsmedlet hemlig dataavläsning finns i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning. Hemlig dataavläsning infördes i april 2020 och kan användas både inom ramen för en förundersökning och inom underrättelseverksamhet. Lagstiftningen är tidsbegränsad till utgången av mars 2025 och är för närvarande föremål för en utvärdering som ska redovisas senast den 1 december 2023 (dir. 2022:82). Därutöver finns det

regler om hemliga tvångsmedel i lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utläningar, lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål och lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder.

Även om de närmare förutsättningarna för användningen av hemliga tvångsmedel regleras i olika lagar är de grundläggande utgångspunkterna desamma. För all användning av tvångsmedel gäller tre allmänna principer: ändamålsprincipen, behovsprincipen och proportionalitetsprincipen. Enligt ändamålsprincipen får ett tvångsmedel användas endast för det ändamål som framgår av lagstiftningen. Behovsprincipen innebär att en myndighet får använda ett tvångsmedel bara när det finns ett påtagligt behov av det och en mindre ingripande åtgärd inte är tillräcklig. Proportionalitetsprincipen innebär att ett tvångsmedel får tillgripas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller något annat motstående intresse.

Som utgångspunkt gäller att frågor om tillstånd till flertalet av de hemliga tvångsmedlen prövas av en domstol efter ansökan av en åklagare (27 kap. 9 och 21 §§ rättegångsbalken, 6 § preventivlagen och 14 § lagen om hemlig dataavläsning). Det finns möjlighet för åklagare att under särskilda omständigheter besluta om tillstånd till hemliga tvångsmedel interimistiskt, i avvaktan på rättsens beslut, vilket ska anmälas till rätten som därefter skyndsamt ska pröva frågan. Om beslutet har verkställts före rättsens prövning och rätten finner att det saknats skäl för åtgärden får de uppgifter som kommit fram inte användas i en brottsutredning till någons nackdel (27 kap. 9 a och 21 a §§ rättegångsbalken, 6 a § preventivlagen och 17 § lagen om hemlig dataavläsning).

När det gäller flertalet av de hemliga tvångsmedlen ska ett offentligt ombud utses för att bevaka enskildas intressen i ärenden i domstol. Domstolsprövningen sker i dessa fall efter ett sammanträde där åklagaren och det offentliga ombudet har varit närvarande (27 kap. 26–30 §§ rättegångsbalken, 6 § andra stycket preventivlagen och 16 § lagen om hemlig dataavläsning). Denna ordning, som innebär ett slags kontradiktorisk process, har ansetts skapa förutsättningar för en allsidig belysning av saken och en reell möjlighet att få en tillståndsfråga prövad i högre rätt genom att det offentliga ombudet har överklaganderätt.

För att hemliga tvångsmedel ska få användas ställs det upp vissa kvalifikationskrav som tar sikte på behovet av åtgärden i det enskilda fallet. I de fall en förundersökning pågår krävs att åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen, och vid preventiv tvångsmedelsanvändning enligt preventivlagen krävs att åtgärden är av synnerlig vikt för att förhindra viss brottslig verksamhet (27 kap. 20, 20 b och 20 e §§ rättegångsbalken, 5 § preventivlagen och 4 och 7 §§ lagen om hemlig dataavläsning).

Vid sidan av de processuella bestämmelser som reglerar användningen av hemliga tvångsmedel utövas viss parlamentarisk kontroll över dessa frågor. Regeringen redovisar årligen till riksdagen hur de hemliga tvångsmedlen, med

undantag för kvarhållande av försändelse, har använts. Redovisningen innehåller information om antal ärenden och beviljade tillstånd, brottstyper samt bedömningar av den nytta som åtgärderna anses ha medfört.

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden har till uppgift att utöva tillsyn över de brottsbekämpande myndigheternas användning av hemliga tvångsmedel. Tillsynen utförs genom inspektioner och andra undersökningar. Nämnden är även skyldig att på begäran av en enskild person kontrollera om han eller hon har varit utsatt för hemliga tvångsmedel och om denna användning har varit författningsenlig.

Förutom Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden utövar både Riksdagens ombudsmän (JO) och Justitiekanslern tillsyn över de brottsbekämpande myndigheternas verksamhet och kan inom ramen för sin respektive tillsyn uttala sig i frågor om användningen av hemliga tvångsmedel.

Skyddet för den personliga integriteten

Användning av hemliga tvångsmedel innebär en risk för intrång i enskildas personliga integritet. I 2 kap. regeringsformen finns föreskrifter om grundläggande fri- och rättigheter. Föreskrifterna innebär bl.a. att var och en gentemot det allmänna är skyddad mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång, mot undersökning av brev eller annan förtrolig försändelse och mot hemlig avlyssning eller upptagning av telefonsamtal eller annat förtroligt meddelande (6 § första stycket). Var och en är också skyddad gentemot det allmänna mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden (6 § andra stycket). Dessa grundläggande rättigheter får begränsas bara genom lag och endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningarna får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt eller utgöra ett hot mot den fria åsiktsbildningen (20 och 21 §§).

Enligt artikel 8 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Rätten till skydd för privat- och familjeliv omfattar bl.a. skydd mot övervakning i olika former. Offentliga myndigheter får inte inskränka dessa rättigheter annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt bl.a. med hänsyn till statens säkerhet och den allmänna säkerheten, till förebyggande av oordning och brott eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter. Konventionen gäller som svensk lag, se lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Lag eller annan föreskrift får inte meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen (2 kap. 19 § regeringsformen).

En bestämmelse om rätt till respekt för bl.a. privatliv finns också i artikel 7 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EU:s

rättighetsstadga). Varje begränsning i utövandet av de fri- och rättigheter som erkänns i EU:s rättighetsstadga måste vara föreskriven i lag och förenlig med innehållet i dessa fri- och rättigheter. Begränsningar får, med beaktande av proportionalitetsprincipen, göras endast om de är nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors fri- och rättigheter (artikel 52.1). I den mån stadgan omfattar rättigheter som motsvarar sådana som garanteras av Europakonventionen, ska de ha samma innebörd och räckvidd som enligt konventionen, eller ett mer långtgående skydd (artikel 52.3). Rättighetsstadgan riktar sig till medlemsstaterna när de tillämpar unionsrätten (artikel 51.1). Det innebär att rättigheterna i stadgan måste iakttas vid tillämpningen av nationell lagstiftning som genomför EU-rätt och nationell lagstiftning som omfattas av unionens tillämpningsområde.

Vidare innehåller Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) bestämmelser om barns rätt till privatliv. Av artikel 16 följer att inget barn får utsättas för godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privat- och familjeliv. Vidare framgår av artikel 3 att vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. I artikel 40 uppställs även vissa krav i fråga om barn som misstänks för brott. Sedan den 1 januari 2020 gäller barnkonventionen som svensk lag, se lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. All lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionens bestämmelser.

En avvägning mellan behov och integritetsintrång

Regleringen av hemliga tvångsmedel har utformats efter en avvägning mellan å ena sidan samhällets behov av en effektiv brottsbekämpning till skydd för medborgarna och å andra sidan grundläggande fri- och rättigheter såsom den enskildes rätt till integritet och rättssäkerhet i förhållande till staten. Vid överväganden om att utöka de brottsbekämpande myndigheternas möjligheter att använda hemliga tvångsmedel krävs noggranna avvägningar mellan å ena sidan behovet av åtgärden samt åtgärdens förväntade effektivitet och nytta och å andra sidan vilka integritetsintrång som åtgärden kan förväntas medföra. En utökad möjlighet att använda hemliga tvångsmedel måste motsvaras av ett faktiskt behov, vilket ska vägas mot vikten av att värna rättssäkerhet och personlig integritet.

Propositionen

Inledning

Brottsutvecklingen i Sverige med bl.a. skjutningar och sprängningar är exceptionell, och läget är allvarligt. Denna brottslighet har stark koppling till kriminella nätverk. De senaste 20 åren har antalet grupperingar och nätverk i den kriminella miljön blivit allt fler. Antalet skjutningar med dödlig utgång

har också ökat kraftigt över tid. Även andra allvarliga brott, såsom narkotikabrott, smuglingsbrott och ekonomisk brottslighet, är vanligt förekommande i de kriminella miljöerna.

Den beskrivna brottsutvecklingen, inte minst brotten som begås inom de kriminella nätverken, har stor påverkan på samhället. Riskerna och otryggheten som brottsligheten ger upphov till är uppenbara och måste tas på stort allvar. Samtidigt är förutsättningarna att förutse, förhindra och utreda brott i den kriminella miljön särskilt komplicerade. Användningen av tekniska verktyg är omfattande, säkerhetsmedvetenheten hos de kriminella hög och tystnadskulturen utbredd. De brottsbekämpande myndigheterna behöver därmed arbeta på ett delvis annat sätt än tidigare. Möjligheten att i ett tidigt skede få tillgång till information är ofta avgörande i det brottsbekämpande arbetet. De hemliga tvångsmedlen fyller därmed en viktig funktion. Myndigheterna har vid upprepade tillfällen efterfrågat befogenheter att kunna använda hemliga tvångsmedel i större utsträckning och i ett tidigare skede än vad som nu är möjligt.

Staten har ett ansvar för att upprätthålla rättstryggheten för enskilda. I det ansvaret ligger att säkerställa att det finns en väl fungerande och effektiv brottsbekämpning. Flera åtgärder har redan vidtagits, bl.a. på straffrättens och straffprocessrättens område, för att bekämpa den allvarliga brottsligheten. Utvecklingen kräver dock ytterligare kraftfulla åtgärder. De brottsbekämpande myndigheterna behöver få effektivare verktyg som kan stärka deras förutsättningar att förhindra, utreda och lagföra allvarliga brott.

Preventiva tvångsmedel

Behovet och nyttan av att använda preventiva tvångsmedel i fler fall

Preventiva tvångsmedel får i dag användas endast för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott. Det handlar framför allt om vissa utpekade brott som typiskt sett tillhör Säkerhetspolisens verksamhetsområde, t.ex. sabotage, spioneri och terroristbrott. Polismyndigheten kan använda preventiva tvångsmedel för att förhindra vissa systemhotande brott som riktar sig mot bl.a. företrädare för myndigheter eller andra offentliga organ i syfte att påverka verksamheten. Vid allvarlig brottslighet kopplad till kriminella uppgörelser, t.ex. skjutningar, sprängningar och mord – som normalt hanteras av Polismyndigheten – kan preventiva tvångsmedel däremot som utgångspunkt inte användas.

Behovet av att införa en möjlighet till preventiva tvångsmedel inom Polismyndighetens verksamhetsområde har övervägts tidigare, se propositionen Hemliga tvångsmedel mot allvarliga brott (prop. 2013/14:237 s. 68 och 69). Regeringen konstaterade då att den öppna polisens, dvs. Polismyndighetens, behov av hemliga tvångsmedel utanför en förundersökning inte framstod som lika påtagligt som behovet inom Säkerhetspolisens verksamhet.

Regeringen bedömer nu att förutsättningarna har förändrats och att behoven av att i ett tidigt skede få tillgång till information för att kunna förhindra brott

har blivit avgörande även för andra brottsbekämpande myndigheter än Säkerhetspolisen. Under de tio år som gått sedan den tidigare bedömningen gjordes har både brottsligheten och möjligheterna att använda olika tekniska hjälpmedel förändrats väsentligt. Vissa förändringar i regleringen om hemliga tvångsmedel har visserligen redan genomförts, men nuvarande möjligheter att använda hemliga tvångsmedel enligt rättegångsbalken är ändå inte längre tillräckliga för att de brottsbekämpande myndigheterna effektivt ska kunna bekämpa brott som begås inom kriminella nätverk. För att vända brottsutvecklingen behöver flera åtgärder vidtas. Även med beaktande av de övriga åtgärder som föreslås i propositionen bedömer regeringen att det finns ett påtagligt behov av att kunna använda preventiva tvångsmedel i fler fall än i dag.

Regeringen bedömer vidare, bl.a. mot bakgrund av att underrättelseverksamheten hos de brottsbekämpande myndigheterna har utvecklats och utökats under senare år, att preventiv tvångsmedelsanvändning kan förväntas vara en effektiv åtgärd för att förhindra allvarlig brottslighet inom kriminella nätverk. Sammantaget anser regeringen att övervägande skäl talar för att preventiva tvångsmedel bör få användas i fler fall än i dag. Det måste dock nog övervägas hur en sådan reglering ska utformas för att den ska vara effektiv samtidigt som riskerna för intrång i den personliga integriteten minimeras.

Ett utvidgat tillämpningsområde för preventivlagen

Enligt regeringen bör möjligheterna till preventiv tvångsmedelsanvändning utökas genom en utvidgad brottskatalog i preventivlagen. Genom hänvisningar till preventivlagen utökas också tillämpningsområdet för den tillfälliga lagen om hemlig dataavläsning i fråga om hemlig dataavläsning utanför en förundersökning.

Regeringen anför att syftet med en utvidgning av möjligheterna att använda preventiva tvångsmedel är att ge de brottsbekämpande myndigheterna effektivare verktyg i kampen mot den allvarliga brottslighet som begås inom ramen för kriminella nätverk. Den brottskatalog som avgränsar det utvidgade tillämpningsområdet bör därför begränsas till sådan allvarlig brottslighet som typiskt sett begås av personer i kriminella nätverk. Det ska handla om brott där det klart framgår att behovet och den förväntade effekten av preventiv tvångsmedelsanvändning väger tyngre än integritetsintrånget för den enskilde. Det utvidgade tillämpningsområdet bör också avgränsas till brottslig verksamhet som utövas inom en organisation eller grupp.

Regeringen föreslår mot denna bakgrund att tillstånd till preventiva tvångsmedel ska få beviljas om det finns en påtaglig risk för att det inom en organisation eller grupp kommer att utövas brottslig verksamhet som innefattar följande brott och det kan befaras att en person som tillhör eller verkar för organisationen eller gruppen medvetet kommer att främja verksamheten:

- mord, människorov, allmänfarlig ödeläggelse eller grov allmänfarlig ödeläggelse
- grovt narkotikabrott eller synnerligen grovt narkotikabrott

- grovt vapenbrott eller synnerligen grovt vapenbrott
- grov narkotikasmuggling, synnerligen grov narkotikasmuggling, grov vapensmuggling, synnerligen grov vapensmuggling, grov smuggling av explosiv vara eller synnerligen grov smuggling av explosiv vara
- grovt brott eller synnerligen grovt brott enligt lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.

När rätten har beslutat i frågor om tillstånd till tvångsmedel enligt den föreslagna utvidgade regleringen ska den skyndsamt underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten om beslutet.

Vidare föreslås att ett beslut om tillstånd till hemlig dataavläsning utanför förundersökning som gäller kameraövervakningsuppgifter även ska innehålla en uppgift om platsen för åtgärden.

Utvidgningen är proportionerlig

Regeringen konstaterar att preventiva tvångsmedel är en ingripande åtgärd som innebär ökade integritetsrisker för enskilda. Detta gäller både för personer som åtgärden direkt riktas mot och, i vissa fall, för andra personer som indirekt träffas av åtgärden, t.ex. närstående som talar i telefon med en avlyssnad gängkriminell. Även barn och ungdomar kan direkt eller indirekt utsättas för integritetsrisker vid användningen av preventiva tvångsmedel. Samtidigt innehåller den föreslagna lagstiftningen ett flertal avgränsningar och rättssäkerhetsgarantier som är avsedda att minimera integritetsintrånget och begränsa den preventiva tvångsmedelsanvändningen till de situationer där åtgärden i det enskilda fallet faktiskt väntas vara effektiv. I den mån det finns särskilda integritetsrisker att beakta, t.ex. för att en åtgärd rör ett barn, ska särskild hänsyn tas till detta. Vidare krävs att andra, mindre ingripande åtgärder alltid ska väljas i första hand. Regeringen bedömer att de föreslagna begränsningarna är sådana att åtgärderna i allt väsentligt kommer att kunna riktas mot en begränsad krets inom den kriminella miljön. Det är också bara fråga om situationer där det finns en påtaglig risk för mycket allvarlig brottslighet. Regeringen bedömer mot den bakgrunden, och med hänsyn till det tungt vägande intresset av att kunna avvärja allvarlig brottslighet, att en viss ökad integritetsrisk även för tredje man får anses acceptabel.

Sammantaget anser regeringen att den utvidgning av möjligheterna till preventiv tvångsmedelsanvändning som föreslås utgör en godtagbar avvägning mellan intresset av en effektiv brottsbekämpning och enskildas fri- och rättigheter. Det bedöms inte vara möjligt att uppnå motsvarande resultat genom andra mindre ingripande åtgärder. Regeringen anser därmed att den föreslagna utvidgningen av preventivlagen utgör en proportionerlig åtgärd som är förenlig med regeringsformen, Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga.

Regleringen ska tidsbegränsas

Av integritetsskäl har flera lagar och bestämmelser som rör hemliga tvångsmedel inledningsvis begränsats i tiden för att sedan utvärderas. Enligt regeringen talar integritets- och rättssäkerhetsskäl för att även den nu föreslagna regleringen ska tidsbegränsas. När lagstiftningen har tillämpats en viss tid kan en utvärdering göras innan det tas ställning till om reglerna ska permanentas. Vid en sådan utvärdering bör de olika intressena – en effektiv brottsbekämpning och skydd mot enskildas personliga integritet – på nytt vägas mot varandra. Vidare kan även frågan om reglerna bör förändras i något avseende övervägas. Någon särskild reglering kring utvärderingen behövs dock inte enligt regeringen.

När det gäller frågan om lagstiftningens giltighetstid måste hänsyn tas till att en välgrundad utvärdering kräver ett tillräckligt underlag. Det behövs även tid för själva utvärderingen. Regeringen anser att giltighetstiden bör bestämmas till fem år.

Straffvärdeventiler för flerfaldig brottslighet

Nuvarande straffvärdeventiler

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig kameraövervakning får användas vid en förundersökning om brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år, vissa särskilt uppräknade brott samt försök, förberedelse eller stämpling till de aktuella brotten, om en sådan gärning är belagd med straff. De nämnda tvångsmedlen får även användas enligt de s.k. straffvärdeventilerna, dvs. vid misstanke om ett annat brott om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i två år (27 kap. 18 § andra stycket och 20 a § andra stycket rättegångsbalken). En motsvarande straffvärdeventil finns också för hemlig dataavläsning som inte gäller rumsavlyssningsuppgifter (4 § första stycket lagen om hemlig dataavläsning).

Hemlig rumsavlyssning får användas vid en förundersökning om brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år, vissa särskilt uppräknade brott samt försök, förberedelse eller stämpling till de aktuella brotten, om en sådan gärning är belagd med straff. Enligt straffvärdeventilen får hemlig rumsavlyssning även användas vid en förundersökning om vissa brott som anges i en särskild brottskatalog, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i fyra år. Tvångsmedlet får även användas vid en förundersökning om försök, förberedelse eller stämpling till ett brott som anges i brottskatalogen, om gärningen är belagd med straff och det med hänsyn till omständigheterna kan antas att gärningens straffvärde överstiger fängelse i fyra år (27 kap. 20 d § andra stycket rättegångsbalken). Straffvärdeventilen är också tillämplig på hemlig dataavläsning som gäller rumsavlyssningsuppgifter (6 § första stycket lagen om hemlig dataavläsning).

Under en förundersökning får hemliga tvångsmedel som huvudregel användas endast om någon är skäligen misstänkt för ett brott. Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter får emellertid användas även för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brottet, när det gäller förundersökningar om brott som kan leda till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation (27 kap. 20 § andra stycket rättegångsbalken och 5 § första stycket lagen om hemlig dataavläsning). Vidare får hemlig kameraövervakning användas för att fastställa vem som skäligen kan misstänkas för ett brott. Sådan kameraövervakning får ske på den plats där brottet har begåtts eller en nära omgivning till denna plats (27 kap. 20 c § rättegångsbalken). Straffvärdeventilerna är tillämpliga även när hemliga tvångsmedel används för att utreda eller fastställa vem som skäligen kan misstänkas för ett brott.

Behovet av straffvärdeventiler för flerfaldig brottslighet

Nuvarande straffvärdeventiler gäller endast för enstaka brott. Det är alltså inte möjligt att med stöd av straffvärdeventilerna använda hemliga tvångsmedel vid misstanke om flera brott där det samlade straffvärdet kan antas vara högt, men där de enskilda brotten är mindre allvarliga. Som en konsekvens av hur dagens regler är utformade kan således misstankar om systematisk brottslighet bestående av t.ex. flera skattebrott, stölder eller bedrägerier falla utanför tillämpningsområdet för hemliga tvångsmedel, samtidigt som sådana brott kan vara viktiga inkomstkällor för kriminella.

Införande av straffvärdeventiler för flerfaldig brottslighet skulle innebära att hemliga tvångsmedel får användas för att utreda vissa fall av flerfaldig brottslighet där det samlade straffvärdet är högt samtidigt som de enskilda brotten var för sig inte uppfyller kraven för det aktuella tvångsmedlet. Regeringen bedömer att en sådan möjlighet kommer att leda till att organiserad och systematisk brottslighet kan klaras upp i större utsträckning än i dag. Det handlar då inte bara om att hålla någon ansvarig för brotten utan också om att identifiera de egentliga huvudpersonerna. Ett vanligt problem i brottsutredningar – inte minst i utredningar om ekonomisk brottslighet – är nämligen att man inte lyckas komma åt de verkliga huvudmännen.

Sammanfattningsvis anser regeringen att det finns ett påtagligt behov av att kunna använda hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning och hemlig dataavläsning vid misstanke om flera brott vars samlade straffvärde överstiger en viss nivå. Detsamma gäller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation som används för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för sådana brott.

Straffvärdeventiler för flerfaldig brottslighet är proportionerliga

I samband med införandet av de nuvarande straffvärdeventilerna för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig kameraövervakning diskuterades möjligheten att införa en straffvärdeventil även för seriebrottslighet. Med hänsyn till det förväntade integritetsintrånget lämnades inget

sådant förslag. Regeringen framhåller att den bedömningen gjordes i samband med att en ny och oprövad metod infördes, dessutom i strid med Buggningsutredningens uppfattning (prop. 2002/03:74 s. 33 och 34). Straffvärdeventilerna för enstaka brott har nu funnits i närmare tjugo år och har i allt väsentligt visat sig fungera väl. De farhågor som framfördes i samband med att ventilerna infördes tycks inte ha förverkligats. Sedan införandet har brottsligheten ändrat karaktär, t.ex. genom att antalet grupperingar och nätverk i den kriminella miljön blivit allt fler. Det har blivit allt tydligare att det är ett problem i den brottsbekämpande verksamheten att endast det enskilda brottets och inte den samlade brottslighetens straffvärde får beaktas, inte ens när brotten begås organiserat eller systematiskt.

Sammantaget anser regeringen att införandet av straffvärdeventiler för flerfaldig brottslighet får anses innebära en godtagbar avvägning mellan å ena sidan intresset av att effektivt kunna bekämpa systematisk och organiserad brottslighet och å andra sidan intresset av att skydda enskildas personliga integritet. Det bedöms inte vara möjligt att uppnå motsvarande resultat med några andra mindre ingripande åtgärder. Regeringen anser därmed att straffvärdeventiler som utformas på ett ändamålsenligt sätt utgör en proportionerlig åtgärd som är förenlig med regeringsformen, Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga.

Utformningen av straffvärdeventilerna

Regeringen föreslår att hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig dataavläsning som inte gäller rumsavlyssningsuppgifter ska få användas vid en förundersökning om flera brott, om

- en och samma person är skäligen misstänkt för samtliga brott
- det kan antas att den samlade brottslighetens straffvärde överstiger fängelse i två år
- det kan antas att vart och ett av brotten har utgjort ett led i en brottslighet som har utövats i organiserad form eller systematiskt
- det för vart och ett av brotten är föreskrivet fängelse i ett år eller mer.

Under samma förutsättningar ska hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter och hemlig kameraövervakning få användas vid en förundersökning om flera brott i syfte att utreda respektive fastställa vem som skäligen kan misstänkas för brotten. I stället för att en och samma person ska vara skäligen misstänkt för samtliga brott ska det då kunna antas att samtliga brott har begåtts av en och samma person.

Hemlig rumsavlyssning och hemlig dataavläsning som gäller rumsavlyssningsuppgifter ska få användas vid en förundersökning om flera brott, om

- en och samma person är skäligen misstänkt för samtliga brott
- det kan antas att den samlade brottslighetens straffvärde överstiger fängelse i fyra år

- det kan antas att vart och ett av brotten har utgjort ett led i en brottslighet som har utövats i organiserad form eller systematiskt
- det för vart och ett av brotten inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i sex månader eller det är fråga om försök, förberedelse eller stämpling till ett sådant brott.

Regeringens förslag innebär även att brottskatalogen i den nuvarande straffvärdeventilen för hemlig rumsavlyssning tas bort. Möjligheten att använda hemlig rumsavlyssning vid misstanke om ett enstaka brott vars straffvärde överstiger en viss nivå ska alltså inte vara begränsad till vissa brott.

Vidare föreslås att möjligheten att använda hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation vid misstanke om ett eller flera brott vars straffvärde överstiger en viss nivå ska gälla även för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation när det finns en skäligen misstänkt.

Utvidgade brottskataloger

Nuvarande brottskataloger

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig kameraövervakning får bl.a. användas vid en förundersökning om brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år, vissa särskilt uppräknade brott samt försök, förberedelse eller stämpling till de aktuella brotten, om en sådan gärning är belagd med straff. Brottskatalogerna för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig kameraövervakning omfattar brott som Säkerhetspolisen ansvarar för att utreda, t.ex. spioneri och terroristbrott (27 kap. 18 § andra stycket och 20 a § andra stycket rättegångsbalken).

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får användas vid en förundersökning om brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i sex månader och vissa särskilt uppräknade brott samt försök, förberedelse eller stämpling till de aktuella brotten, om en sådan gärning är belagd med straff. Brottskatalogen för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation omfattar, förutom brotten inom Säkerhetspolisens verksamhetsområde, även dataintrång, barnpornografibrott som inte är att anse som ringa, narkotikabrott och narkotikasmuggling (27 kap. 19 § tredje stycket rättegångsbalken). Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får även användas för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för sådana brott som kan leda till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation (27 kap. 20 § andra stycket).

Hemlig dataavläsning som inte gäller rumsavlyssningsuppgifter får användas vid samma brott som hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig kameraövervakning, se 4 § första stycket lagen om hemlig dataavläsning.

Utgångspunkter för utvidgade brottskataloger

Regeringen anför att vissa brott som i dagsläget sällan eller aldrig kan leda till att hemliga tvångsmedel används är särskilt svårutredda. Det kan handla om

brott som typiskt sett begås i en miljö där det råder en tystnadskultur, t.ex. inom kriminella nätverk eller andra grupper vars medlemmar förväntas skydda varandra. Exempel på sådana brott, som samtidigt kan vara systemhotande, är utpressning, övergrepp i rättsak, mened och skyddande av brottsling. I andra fall kan de kriminellas användning av modern teknik göra det mycket svårt för de brottsbekämpande myndigheterna att ens identifiera en skäligen misstänkt. Exempel på sådana brott, som samtidigt kan vara systemhotande eller annars särskilt angelägna att bekämpa, är attacker med utpressningsprogram (ransomware) och internetrelaterade sexualbrott mot barn.

Regeringen anser att det behövs mer kraftfulla verktyg för att utreda de aktuella brotten. Vid bedömningen av om ett brott bör läggas till i brottskatalogerna är regeringsformens, Europakonventionens och EU:s rättighetsstadgas reglering om grundläggande fri- och rättigheter en väsentlig utgångspunkt.

Regeringen konstaterar att utredningens förslag (SOU 2022:19) omfattar vissa brott med låga minimistraff, vilket kritiserats av flera remissinstanser. JO och Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden pekar i detta sammanhang på det EU-rättsliga kravet att hemliga tvångsmedel endast får användas för att utreda allvarlig brottslighet. Enligt JO har utredningen inte lyft fram tillräckligt starka skäl för att inkludera brott med böter i straffskalan. Regeringen gör i lagrådsremissen bedömningen att brott som kan förväntas leda till endast böter inte bör läggas till i brottskatalogerna.

Lagrådet påpekar att många brottstyper som i lagrådsremissens lagförslag förs in i den utvidgade brottskatalogen inte har något minimistraff föreskrivet, varför allmänna fängelseminimum (fängelse i 14 dagar) utgör den nedre gränsen. Det gäller bl.a. utnyttjande av barn för sexuell posering och sexuellt ofredande av barn av normalgraden, där det numera finns grova brott med ett minimistraff om fängelse i sex månader och där de brott av normalgraden som kan bli aktuella för tillämpningen därför i praktiken kommer att ha straffvärden som motsvarar någon eller några månaders fängelse, även om straffskalan sträcker sig upp till fängelse i två år. Det gäller också brottet kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte och normalgraden av brottet skyddande av brottsling, där straffskalan är böter eller fängelse i högst två år, men där bötesbrotten är särskilt undantagna i lagrådsremissens förslag. Dessa brott på fängelsenivå kan inte heller i praktiken motsvara annat än högst någon eller några månaders fängelse rent straffvärdemässigt. Påföljden i dessa fall kommer dessutom normalt att bestämmas till en icke frihetsberövande påföljd. Avvikelsen från tvåårsnormen blir därför i dessa fall avsevärd. Det ter sig enligt Lagrådets mening som synnerligen tveksamt om det någonsin är proportionerligt att använda ett så pass integritetsingripande tvångsmedel som hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation i dessa fall. Enligt Lagrådet kan det också ifrågasättas om de brottstyper som nu berörts utgör grov brottslighet i den mening som krävs enligt unionsrätten. Lagrådet nämner som exempel att uttrycket grov brottslighet i Europaparlamentets och rådets

direktiv (EU) 2016/681 av den 27 april 2016 om användning av passageraruppgiftssamlingar (PNR-uppgifter) för att förebygga, förhindra, upptäcka, utreda och lagföra terroristbrott och grov brottslighet definieras som brott som anges i direktivets bilaga vilka kan leda till minst tre års fängelse enligt en medlemsstats nationella rätt (artikel 3.9). Inget av de nyss berörda brotten uppfyller ett sådant krav. Mot denna bakgrund förordar Lagrådet att det införs en s.k. golvregel för de brott som omfattas av de utvidgade brottskatalogerna och som innebär att det alltid krävs att straffvärdet för de särskilt utpekade brotten i brottskatalogen kan antas överstiga fängelse i sex månader. Med en sådan ordning kan även vissa brott av normalgraden, där det finns ett grovt brott med ett minimistraff om fängelse i sex månader, lämpligen tas bort ur brottskatalogen.

Regeringen konstaterar att det aktuella brottets allvar är av grundläggande betydelse vid bedömningen av om det är proportionerligt att utöka möjligheterna att använda hemliga tvångsmedel. Vidare har EU-domstolen i praxis om offentliga myndigheters tillgång till uppgifter som lagrats av leverantörer av elektroniska kommunikationstjänster framhållit att endast bekämpning av grov brottslighet och förebyggande av allvarliga hot mot allmän säkerhet kan motivera allvarliga ingrepp i de grundläggande rättigheter som anges i artiklarna 7 och 8 i EU:s rättighetsstadga (EU-domstolens dom den 2 mars 2021 i målet C-746/18 punkterna 31–35). Det finns dock inte någon generell definition av grov brottslighet inom EU-rätten eller inom svensk rätt. Regeringen har tidigare gjort bedömningen att de brott som ger rätt att använda hemliga tvångsmedel enligt rättegångsbalken är att betrakta som sådan grov brottslighet som enligt EU-domstolen kan motivera att brottsbekämpande myndigheter ges tillgång till lagrade uppgifter, se propositionen Datalagring vid brottsbekämpning – anpassningar till EU-rätten (prop. 2018/19:86 s. 64 och 65). Regeringen bedömer att samtliga brott som omfattas av lagrådsremissens förslag till utvidgade brottskataloger utgör grov brottslighet i den mening som krävs enligt EU-domstolens praxis om tillgång till lagrade trafik- och lokaliseringssuppgifter. Det gäller även med beaktande av att det för vissa av brotten inte är föreskrivet fängelse i tre år eller mer. Med detta sagt instämmer regeringen i Lagrådets bedömning att det i fråga om vissa brott som omfattas av lagrådsremissens förslag till utvidgade brottskataloger blir fråga om en påtaglig avvikelse från tvåårsnormen. Som Lagrådet förordar bör det därför som utgångspunkt ställas krav på att straffvärdet för de brott som läggs till i brottskatalogerna kan antas överstiga en viss nivå. Regeringen anser dock att det finns anledning att göra avsteg från denna utgångspunkt när det gäller sexualbrott mot barn och barnpornografibrott.

När det gäller utformningen av golvregeln anser Lagrådet att det bör krävas att straffvärdet för de aktuella brotten kan antas överstiga fängelse i sex månader. Regeringen instämmer i att avvikelsen från huvudregeln blir alltför stor vid brott med ett straffvärde om någon enstaka månad. En sexmånadersgräns skulle dock innebära att en stor del av den brottslighet som regleringen tar sikte på faller utanför tillämpningsområdet. Det kan t.ex. handla om mened,

utpressning eller skyddande av brottsling som begås inom ett kriminellt nätverk men som trots detta inte bedöms som ett grovt brott. Regeringen anser därför att straffvärdenivån i golvregeln bör sättas något lägre än vad Lagrådet förordar. Vid en avvägning mellan behovet av en effektiv brottsbekämpning och den enskildes rätt till skydd för sin personliga integritet stannar regeringen för att de utvidgade brottskatalogerna bör kombineras med ett krav på att brottets straffvärde kan antas överstiga fängelse i tre månader för att tvångsmedlen ska få användas.

Förslaget om utvidgade brottskataloger

Mot den bakgrund som anges ovan föreslår regeringen att hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig dataavläsning som inte gäller rumsavlyssningsuppgifter ska få användas vid en förundersökning om

- grovt dataintrång
- grovt sexuellt övergrepp, sexuellt utnyttjande av barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, utnyttjande av barn för sexuell posering, grovt utnyttjande av barn för sexuell posering, utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, sexuellt ofredande mot barn eller grovt sexuellt ofredande mot barn
- kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte, om det kan antas att brottet inte leder till endast böter
- grovt bedrägeri, om gärningen har begåtts med hjälp av elektronisk kommunikation
- grovt barnpornografibrott eller barnpornografibrott som inte är ringa
- grovt skyddande av brottsling
- grovt penningtvåtsbrott eller näringspenningtvätt, grovt brott
- grovt insiderbrott
- utpressning, mened, övergrepp i rättsak eller skyddande av brottsling, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i tre månader.

Nya möjligheter att utreda vem som skäligen kan misstänkas för ett brott

Nuvarande reglering

För att kunna använda hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation krävs att någon är skäligen misstänkt för ett brott. Det krävs också att en adress, t.ex. ett telefonnummer eller en e-postadress, eller en kommunikationsutrustning, t.ex. en mobiltelefon, har en viss koppling till den skäligen misstänkte för att en brottsbekämpande myndighet ska få tillstånd att avlyssna adressen eller utrustningen (27 kap. 20 § första stycket rättegångsbalken). JO har uttalat att bestämmelsen bör tolkas så att det inte alltid behöver vara nödvändigt att känna till den misstänktes namn, utan att det bör kunna vara tillräckligt att de uppgifter som finns om personen i så hög grad är särskiljande att förväxlingsrisk i praktiken saknas (JO 2006/07 s. 30). Även vid hemlig dataavläsning som

gäller kommunikationsavlyssningsuppgifter krävs att någon är skäligen misstänkt och att det informationssystem som åtgärden avser kan kopplas till den skäligen misstänkte, se 4 § andra och tredje styckena lagen om hemlig dataavläsning.

Den nuvarande regleringen innebär att det inte finns någon möjlighet att använda hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsavlyssningsuppgifter för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för ett brott. En sådan möjlighet finns däremot i fråga om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och motsvarande hemlig dataavläsning (27 kap. 20 § andra stycket rättegångsbalken och 5 § lagen om hemlig dataavläsning). Dessutom får hemlig kameraövervakning användas för att fastställa vem som skäligen kan misstänkas för ett brott (27 kap. 20 c § rättegångsbalken).

Behovet av att använda tvångsmedlen i ett nytt syfte

En möjlighet att kunna använda hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller motsvarande hemlig dataavläsning för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för ett brott skulle vara av stor nytta i många brottsutredningar. En vanlig situation i den brottsutredande verksamheten är att det är känt att en person som använder exempelvis ett visst telefonnummer gör sig skyldig till ett brott, men att den brottsutredande myndigheten inte vet vem personen är. Det kan t.ex. röra sig om en person som använder ett oregistrerat utländskt kontantkort eller ett kontantkort som är registrerat på någon annan. En möjlighet att kunna avlyssna ett telefonnummer trots att det inte kan knytas till en skäligen misstänkt person skulle avsevärt förbättra möjligheterna att utreda t.ex. bedrägerier eller utpressning som begås över telefon och få fram bevisning som kan leda fram till att en skäligen misstänkt person kan identifieras. Ett annat exempel är sexualbrott som begås på distans via en dator eller telefon. Gärningspersonen, som kan vara anonym för målsäganden eller uppträda under en stulen eller uppdiktad identitet, kan i ett sådant fall förmå målsäganden att utsätta sig själv för grova sexuella handlingar. Det skulle vara av stor betydelse för möjligheten att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brottet om det fanns en möjlighet att avlyssna det nummer eller den adress som har kontaktat målsäganden trots att numret eller adressen inledningsvis inte kan knytas till en viss person. Ett annat område där de brottsbekämpande myndigheterna i dag brottas med stora utredningssvårigheter är komplexa cyberbrott. Typiska exempel på sådan brottslighet är användning av utpressningsprogram (ransomware), dataintrång och brottslighet på den dolda delen av internet (darknet). Det finns även ett tydligt behov av en möjlighet att kunna rikta hemlig avlyssning mot exempelvis ett telefonnummer som kan kopplas till en avliden person för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för ett visst brott.

Regeringen konstaterar att det i vissa fall inte finns någon annan reell möjlighet att komma framåt i en utredning och identifiera en skäligen misstänkt än att använda hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller

motsvarande hemlig dataavläsning. Regeringen bedömer att en möjlighet att använda dessa tvångsmedel för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för ett brott skulle innebära en stor förbättring när det gäller möjligheten att utreda vissa brott. Det kan handla om mycket allvarlig brottslighet, t.ex. svår-lösta mord, människorov och sexualbrott mot barn. Sammantaget anser regeringen att det finns ett påtagligt behov av att kunna använda hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsavlyssningsuppgifter för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för ett brott. Åtgärderna kan också förväntas vara effektiva i den meningen att de i stor utsträckning kommer att leda till att en skäligen misstänkt person kan identifieras.

Det är proportionerligt att använda tvångsmedlen i ett nytt syfte

Ett nytt tillämpningsområde innebär att fler personer kan drabbas av tvångsmedlen. De aktuella tvångsmedlen anses typiskt sett vara mer ingripande än hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, som i dag får användas för att utreda vem som skäligen kan misstänkas. Vidare finns det en risk för att fler personer som visar sig vara varken misstänkta eller på annat sätt intressanta för brottsutredningen utsätts för hemliga tvångsmedel.

Regeringen anser, bl.a. mot bakgrund av att det finns ett påtagligt behov av åtgärden och med beaktande av de begränsningar som föreslås, att det är proportionerligt med en möjlighet att använda hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsavlyssningsuppgifter för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för ett brott. Regeringen bedömer även att en sådan reglering skulle vara förenlig med regeringsformen, Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga.

Regeringens förslag

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsavlyssningsuppgifter ska, om det är av synnerlig vikt för utredningen, få användas för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för ett brott.

Tvångsmedlen ska få användas för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för ett brott vid en förundersökning om brott som kan leda till hemlig rumsavlyssning samt

- våldtäkt, grovt sexuellt övergrepp, sexuellt utnyttjande av barn, våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, utnyttjande av barn för sexuell posering, grovt utnyttjande av barn för sexuell posering, utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, sexuellt ofredande mot barn eller grovt sexuellt ofredande mot barn
- kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte, om det kan antas att brottet inte leder till endast böter
- grov utpressning
- grovt barnpornografibrott eller barnpornografibrott som inte är ringa
- allmänfarlig ödeläggelse

- grovt narkotikabrott
- grovt vapenbrott
- grov narkotikasmuggling, grov vapensmuggling eller grov smuggling av explosiv vara
- grovt brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor
- brott som ingår i den nuvarande brottskatalogen för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation
- grovt dataintrång, utpressning, grovt penningtvåtsbrott eller näringspenningtvätt, grovt brott, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i ett år
- grovt bedrägeri, om gärningen har begåtts med hjälp av elektronisk kommunikation och det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i ett år.

Regeringen anför att den föreslagna huvudregeln, som knyter an till de höga krav som gäller för hemlig rumsavlyssning, sedd för sig innebär en kraftig begränsning av möjligheten att använda de aktuella tvångsmedlen för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för ett brott. Huvudregeln kompletteras med en uppräknig av vissa allvarliga brott där det enligt regeringen finns ett särskilt påtagligt behov av de nya verktygen. När det gäller brott med lägre minimistraff än fängelse i ett år instämmer regeringen i Lagrådets bedömning att det som utgångspunkt ska kunna antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i ett år för att tvångsmedlen ska få användas. Undantag från golvregeln föreslås dock gälla för brott inom Säkerhetspolisens ansvarsområde, sexualbrott mot barn och barnpornografibrott.

Regeringens förslag innebär vidare att hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation som används för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för ett brott endast ska få avse ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som

- det finns särskild anledning att anta att gärningspersonen eller någon annan som har medverkat till brottet eller brotten under den tid som tillståndet avser har använt eller kommer att använda
- det finns synnerlig anledning att anta att gärningspersonen eller någon annan som har medverkat till brottet eller brotten under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsavlyssningsuppgifter och som används för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för ett brott ska endast få avse ett avläsningsbart informationssystem som

- det finns särskild anledning att anta att gärningspersonen eller någon annan som har medverkat till brottet eller brotten under den tid som tillståndet avser har använt eller kommer att använda
- det finns synnerlig anledning att anta att gärningspersonen eller någon annan som har medverkat till brottet eller brotten under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Uppgifter om meddelanden i realtid

Nuvarande reglering

När hemlig övervakning av elektronisk kommunikation används för att utreda vem som skäligen kan misstänkas får uppgifter som hämtas in om meddelanden endast avse förfluten tid (27 kap. 20 § andra stycket rättegångsbalken). Sådana uppgifter får alltså inte hämtas in i realtid.

Vid hemlig dataavläsning i syfte att utreda vem som skäligen kan misstänkas för ett brott får avläsning eller upptagning av kommunikationsövervakningsuppgifter på motsvarande sätt endast avse förfluten tid (5 § första stycket lagen om hemlig dataavläsning).

Regeringens förslag

De brottsbekämpande myndigheterna har anfört att det numera finns ett påtagligt behov av en möjlighet att hämta in uppgifter om meddelanden i realtid för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för ett brott. Behovet finns i synnerhet när det gäller komplexa cyberbrott. Oftast finns inga andra uppslag för att komma vidare i utredningen än de noder i en infrastruktur som gärningspersonerna har agerat utifrån. Framåtsyftande hemlig övervakning av elektronisk kommunikation skulle ofta vara av avgörande betydelse för att utreda vilka personerna är. Det handlar om en potentiellt systemhotande brottslighet med en betydande internationell dimension. Det framstår därför som mycket angeläget att brottsligheten kan bekämpas. Det finns även en risk att avsaknaden av effektiva utredningsmöjligheter gör det attraktivt för kriminella som ägnar sig åt allvarlig cyberbrottslighet att placera infrastruktur i Sverige.

Ett annat exempel är internetrelaterade sexualbrott mot barn och barnpornografibrott. En stor del av kommunikationen vid dessa brott sker via olika forum på den dolda delen av internet (darknet) eller krypterade appar. En möjlighet till hemlig övervakning i realtid skulle vara ett mycket effektivt verktyg för att kunna identifiera en skäligen misstänkt person. Enligt myndigheterna är det i åtskilliga fall den enda framkomliga vägen för att kunna lagföra gärningspersonen och avbryta pågående övergrepp.

Mot denna bakgrund bedömer regeringen att det finns ett påtagligt behov av att kunna hämta in uppgifter om meddelanden i realtid genom hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och motsvarande hemlig dataavläsning.

En möjlighet till inhämtning i realtid innebär utökade möjligheter att kartlägga enskildas personliga förhållanden. Regeringen anser emellertid att behovet väger så pass tungt att integritetsintrånget är försvarligt.

Regeringen föreslår därför att det ska vara tillåtet att hämta in uppgifter om meddelanden i realtid vid hemlig övervakning av elektronisk kommunikation som används för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för ett brott. Det

ska också vara tillåtet att läsa av eller ta upp kommunikationsövervakningsuppgifter i realtid vid hemlig dataavläsning som används för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för ett brott.

En möjlighet att knyta beslut om hemlig rumsavlyssning och hemlig kameraövervakning till en person

Nuvarande reglering

Hemlig kameraövervakning får som huvudregel avse endast en plats där den skäligen misstänkte kan antas komma att uppehålla sig. Om det inte finns någon som är skäligen misstänkt för brottet får hemlig kameraövervakning användas för att övervaka den plats där brottet har begåtts eller en nära omgivning till denna plats. Vid hemlig kameraövervakning får den verkställande myndigheten under vissa förutsättningar, efter särskilt tillstånd, i hemlighet skaffa sig tillträde till och installera tekniska hjälpmedel på en plats som annars skyddas mot intrång. Detta får dock inte avse tillträde för installation av tekniska hjälpmedel i någons stadigvarande bostad (27 kap. 20 b, 20 c och 25 a §§ rättegångsbalken).

Kameraövervakningsuppgifter kan även hämtas in med hjälp av hemlig dataavläsning. Ett tillstånd till sådan hemlig kameraövervakning får endast avse en plats där den skäligen misstänkte kan antas komma att uppehålla sig. En sådan plats får dock inte vara någons stadigvarande bostad, se 4 § fjärde stycket lagen om hemlig dataavläsning. Vid hemlig dataavläsning består installationen eller åtgärden av att aktivera en redan befintlig kamera i det informationssystem som den misstänkte använder. Ett sådant informationssystem kan t.ex. vara en dator, mobiltelefon eller läsplatta. Dessa är som huvudregel rörliga och det ankommer därmed på den brottsbekämpande myndighet som ska verkställa åtgärden att kontrollera var informationssystemet befinner sig när åtgärden vidtas. Den som prövar en ansökan om hemlig dataavläsning bör försäkra sig om att det är möjligt att respektera platskravet, t.ex. genom fysisk spaning.

Hemlig rumsavlyssning får avse endast en plats där det finns särskild anledning att anta att den skäligen misstänkte kommer att uppehålla sig. Om åtgärden avser någon annan stadigvarande bostad än den misstänktes får hemlig rumsavlyssning användas endast om det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig där. Vissa platser, t.ex. medieredaktioner och läkarmottagningar, får inte bli föremål för hemlig rumsavlyssning (27 kap. 20 e § rättegångsbalken).

Rumsavlyssningsuppgifter kan även hämtas in med hjälp av hemlig dataavläsning. Platskravet motsvarar då det som gäller enligt rättegångsbalken (6 och 13 §§ lagen om hemlig dataavläsning). Vid hemlig dataavläsning som gäller rumsavlyssningsuppgifter måste en funktion i informationssystemet aktiveras, t.ex. en mikrofon i en dator, mobiltelefon eller läsplatta. Den som ska pröva förutsättningarna för tillstånd bör således förhöra sig om hur den brottsbekämpande myndigheten tänkt att det ska gå till att ha kontroll så att

informationssystemet finns på den plats tillståndet gäller och, om nödvändigt, ange de särskilda villkor i tillståndet som behövs.

Behovet och nyttan av åtgärden

Många grovt kriminella personer är ytterst säkerhetsmedvetna. Enligt de brottsbekämpande myndigheterna har det under de senaste åren blivit mer regel än undantag att kriminella väljer att ha sina fysiska samtal på platser där de känner sig trygga från risken för avlyssning, t.ex. utomhus i rörelse eller på en parkbänk. Utvecklingen har lett till att det är relativt vanligt att de brottsbekämpande myndigheterna avstår från att ansöka om tillstånd till hemlig rumsavlyssning eftersom det inte är möjligt att ange en specifik plats där åtgärden ska vidtas. Förändringen av de kriminellas beteende har även lett till att åklagare i vissa fall begärt och ibland även fått domstolens tillstånd till hemlig rumsavlyssning på större bestämda platser, såsom den plats längs en viss väg där den misstänkte kan förväntas uppehålla sig eller på offentlig plats i en viss angiven stad där ett möte kan förväntas äga rum. Regeringen bedömer att det nuvarande platskravet kan leda till oacceptabla hinder i den brottsbekämpande verksamheten och att dessa problem endast i viss utsträckning kan motverkas genom att det införs en möjlighet för åklagare att fatta interimistiska beslut om hemlig rumsavlyssning (se nedan).

De kriminellas riskmedvetenhet och anpassade beteende medför svårigheter även när det gäller hemlig kameraövervakning på i första hand allmänna platser. Många gånger kan det vara nödvändigt att kunna spana på den skäligen misstänkte när han eller hon rör sig på allmänna platser samtidigt som det kan vara omöjligt att genomföra fysisk spaning utan upptäckt. Ett exempel på detta kan vara att de brottsbekämpande myndigheterna misstänker att det finns en narkotika- eller vapengömma på någon avsides plats, och att de vill kunna följa den misstänkte för att i bästa fall kunna lokalisera gömman och knyta den misstänkte till den. I sådana fall är fysisk spaning ofta utesluten på grund av risken för upptäckt. Samtidigt finns det ingen plats som kan pekats ut i ett tillstånd till hemlig kameraövervakning och ingen möjlighet att placera ut kameror eftersom det på förhand inte är känt var de behövs. Däremot kan det vara möjligt att med exempelvis en kamerautrustad drönare följa och filma den misstänktes väg utan upptäckt. Vidare finns det vissa områden där kriminella grupper utövar sådan övervakning att polisen över huvud taget inte kan vistas inom området utan upptäckt. I vissa fall har det handlat om att gruppen har satt upp fysiska vägspärrar, men det förekommer också att personer med koppling till gruppen har till uppgift att övervaka vilka som kommer in i området och försäkra sig om att de inte är poliser. En möjlighet till hemlig kameraövervakning kan i sådana områden vara den enda framkomliga vägen för att kunna spana på den skäligen misstänkte när han eller hon rör sig i området. Med hjälp av drönare kan övervakning utomhus genomföras utan någon föregående installation och utan att man behöver få tillträde till intrångsskyddade utrymmen.

Regeringen bedömer mot denna bakgrund att det finns ett påtagligt behov av en möjlighet att knyta beslut om hemlig rumsavlyssning och hemlig kameraövervakning till den skäligen misstänkte. Den problem- och behovsbeskrivning som redovisas ovan gäller även i fråga om hemlig dataavläsning. Regeringen bedömer därför att det även finns ett påtagligt behov av en möjlighet att knyta hemlig dataavläsning som gäller rumsavlyssnings- eller kameraövervakningsuppgifter till den skäligen misstänkte. Regeringen bedömer också att en möjlighet att kunna besluta om hemlig rumsavlyssning, hemlig kameraövervakning eller hemlig dataavläsning som gäller rumsavlyssnings- eller kameraövervakningsuppgifter rörande en viss person kan förväntas vara tillräckligt effektiv för att det ska vara motiverat att införa den.

Förhållandena har ändrats

Frågan om anknytning mellan person och tvångsmedel har varit föremål för överväganden i flera tidigare lagstiftningsärenden. I det ärende som föregick lagen (1995:1506) om hemlig kameraövervakning bedömde regeringen att det skulle medföra svårigheter att tillämpa ändamåls-, behovs- och proportionalitetsprinciperna om tillståndet skulle knytas till en person. Det skulle t.ex. inte gå att tillämpa proportionalitetsprincipen eftersom det på förhand inte skulle vara känt vilka eller hur många platser som skulle komma att övervakas. I propositionen Hemliga tvångsmedel mot allvarliga brott gjorde regeringen bedömningen att kraven på viss anknytning till en eller flera adresser eller platser i huvudsak borde gälla oförändrade. Det uttalades då att integritets- och rättssäkerhetsskäl alltjämt talade för att lagstiftningen bör vara utformad på ett sådant sätt att beslutsfattaren kan ta ställning till den konkreta åtgärd som avses vid tillståndsgivningen (prop. 2013/14:237 s. 97). I propositionen Hemlig dataavläsning gjorde regeringen återigen samma principiella bedömning (prop. 2019/20:64 s. 118–120).

Regeringen bedömer att ändrade förutsättningar i fråga om framför allt tekniken öppnar för att knyta tillstånd till hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning samt motsvarande hemlig dataavläsning till den skäligen misstänkte. Flera remissinstanser anser att det utan ett krav på plats är svårt att bedöma vilket intrång i den personliga integriteten som åtgärden medför. Regeringen uttrycker viss förståelse för dessa synpunkter men anser att den tekniska utvecklingen har inneburit att det går att anpassa verkställigheten på ett sätt som minimerar risken för onödiga integritetsintrång. Genom att den planerade verkställigheten beskrivs i ansökan och att tillståndet förenas med lämpliga villkor är det enligt regeringen möjligt att bedöma vilka integritetsintrång som åtgärden medför och om åtgärden är proportionerlig.

En möjlighet att knyta tillstånd till person är en proportionerlig åtgärd

Regeringen bedömer att de begränsningar som föreslås nedan, i kombination med de principer och rättssäkerhetsgarantier som styr hemliga tvångsmedel i allmänhet, utgör en tillräcklig garanti för att tvångsmedlen inte kommer att användas på ett sätt som medför oacceptabla integritetsintrång. Vidare saknas

det enligt regeringens bedömning lämpligare eller mindre ingripande alternativ för att få del av de uppgifter som det finns behov av i dessa utredningar.

Sammantaget bedömer regeringen att det är proportionerligt och förenligt med regeringsformen, Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga att införa en möjlighet att knyta ett tillstånd till hemlig rumsavlyssning, hemlig kameraövervakning eller hemlig dataavläsning som gäller rumsavlyssnings- eller kameraövervakningsuppgifter till den skäligen misstänkte i stället för en viss plats.

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att ett tillstånd till hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning eller hemlig dataavläsning som gäller kameraövervaknings- eller rumsavlyssningsuppgifter ska få avse en skäligen misstänkt i stället för en viss plats, om det finns särskilda skäl för det. Att det ska finnas särskilda skäl innebär att möjligheten att knyta ett tillstånd till den skäligen misstänkte inte ska utnyttjas om det är möjligt och tillräckligt att knyta tillståndet till en viss plats.

I ett tillstånd till hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning som avser den skäligen misstänkte i stället för en viss plats ska det alltid anges villkor för att tillgodose intresset av att enskildas personliga integritet inte kränks i onödan. Åklagaren ska vara skyldig att i samband med ansökan föreslå sådana villkor. Åklagaren ska vara skyldig att föreslå sådana villkor även i samband med en ansökan om hemlig dataavläsning som gäller kameraövervaknings- eller rumsavlyssningsuppgifter och som avser den skäligen misstänkte.

Ett beslut om hemlig rumsavlyssning som avser den skäligen misstänkte i stället för en viss plats ska få verkställas endast genom att avlyssningen riktas mot en plats där det finns särskild anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig. Avlyssningen ska få riktas mot någon annan stadigvarande bostad än den misstänktes endast om det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig där. De tekniska hjälpmedel som används ska aldrig få placeras på en plats som skyddas mot intrång eller på sådana platser som ett tillstånd till hemlig rumsavlyssning inte får avse. Avlyssningen ska inte heller få riktas mot sådana platser som hemlig rumsavlyssning inte får avse.

Ett beslut om hemlig kameraövervakning som avser den skäligen misstänkte ska få verkställas endast genom att övervakningen riktas mot en plats där den misstänkte kan antas komma att uppehålla sig. De tekniska hjälpmedel som används ska inte få placeras på en plats som skyddas mot intrång.

Ett beslut om hemlig dataavläsning som gäller rumsavlyssningsuppgifter och som avser den skäligen misstänkte ska endast få verkställas på en plats där det finns särskild anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig. Om platsen är någon annan stadigvarande bostad än den misstänktes, ska den hemliga dataavläsningen få användas endast om det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig där. Förbudet

mot hemlig dataavläsning som gäller rumsavlyssningsuppgifter på platser dit tillträdestillstånd inte får beviljas ska gälla även när ett tillstånd knyts till den skäligen misstänkte.

Ett beslut om hemlig dataavläsning som gäller kameraövervakningsuppgifter och som avser den skäligen misstänkte ska endast få verkställas på en plats där den misstänkte kan antas komma att uppehålla sig. En sådan plats ska dock inte få vara någons stadigvarande bostad.

Platser som inte får bli föremål för hemlig rumsavlyssning ska inte heller få bli föremål för hemlig kameraövervakning eller hemlig dataavläsning som gäller kameraövervakningsuppgifter.

Interimistiska beslut och tillträdestillstånd

Intermistiska beslut om hemlig rumsavlyssning

Frågor om hemliga tvångsmedel under en förundersökning prövas som huvudregel av domstol på ansökan av åklagare. Åklagare har dock möjlighet att i brådskande fall fatta beslut om vissa hemliga tvångsmedel i avvaktan på rättens beslut. Möjligheten att fatta interimistiska beslut gäller i frågor om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig dataavläsning som inte gäller rumsavlyssningsuppgifter, se 27 kap. 21 a § rättegångsbalken och 17 § lagen om hemlig dataavläsning. Åklagare får däremot inte fatta beslut om hemlig rumsavlyssning eller hemlig dataavläsning som gäller rumsavlyssningsuppgifter, annat än när landet är i krig eller liknande extraordinära omständigheter råder, se 2 och 28 §§ lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.

Frågan om att låta åklagare fatta interimistiska beslut om hemlig rumsavlyssning även i fredstid har tidigare övervägts i samband med att åklagare fick möjlighet att fatta interimistiska beslut om övriga hemliga tvångsmedel. Regeringen gjorde då bedömningen att någon möjlighet till intermistiska beslut om hemlig rumsavlyssning inte borde införas. Skälet var att hemlig rumsavlyssning typiskt sett är det hemliga tvångsmedel som leder till det största intrånget i enskildas personliga integritet och att särskild försiktighet därför ansågs påkallad när det gäller det tvångsmedlet (prop. 2013/14:237 s. 142).

Hemlig rumsavlyssning är ett tvångsmedel som kan vara avgörande för att framgångsrikt utreda mycket allvarlig brottslighet. Många av dem som begår allvarliga brott är mycket säkerhetsmedvetna och vidtar åtgärder för att försvåra myndigheternas utredningsarbete och användning av hemliga tvångsmedel. Det kan därför vara svårt för de brottsbekämpande myndigheterna att säkra bevisning genom hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Det kan också vara svårt att bedriva traditionell spaning eftersom de kriminella vidtar motåtgärder även i det avseendet, t.ex. genom att kontrollera vem som kommer in i ett område.

I en sådan situation kan hemlig rumsavlyssning i praktiken vara det enda hemliga tvångsmedel som kan leda till att bevisning kan säkras.

De senaste årens brottsutveckling där allvarlig brottslighet begås inom ramen för kriminella nätverk med stort våldskapital medför att det framstår som än mer angeläget att kunna fatta snabba beslut om hemliga tvångsmedel. Behovet av snabba beslut när det gäller just hemlig rumsavlyssning har tidigare inte varit lika påtagligt eftersom det ofta har krävts en omfattande kartläggning och planering för att verkställa åtgärden. Teknikutvecklingen innebär att det numera kan vara möjligt att snabbt installera en avlyssningsutrustning eller att genomföra avlyssning utan någon föregående installation.

Att få till stånd en domstolsprövning med den skyndsamhet som krävs kan vara svårt eller omöjligt. Att så är fallet gäller självklart vid sådana tidpunkter när domstolen inte är tillgänglig för beslut, dvs. utanför ordinarie arbetstid eller jourtid. Även om tingsrätten i och för sig är tillgänglig för att ta ställning till en ansökan om hemlig rumsavlyssning kan redan den tidsåtgång som uppstår genom att åklagaren måste ta sig till domstolen för att få en ansökan prövad få allvarliga konsekvenser för utredningen.

Regeringen anser sammantaget att det finns ett påtagligt behov av en möjlighet för åklagare att i brådskande fall besluta om hemlig rumsavlyssning i avvaktan på rättsens beslut och att den nytta som en sådan möjlighet skulle ha i brottsbekämpningen väger tungt. De rättssäkerhetsgarantier som i övrigt omgärdar användningen av hemlig rumsavlyssning innebär att det framstår som godtagbart att i brådskande fall göra avsteg från huvudregeln om föregående domstolsprövning.

Regeringen bedömer att teknikutvecklingen, förändringen av brottsligheten och erfarenheterna av interimistiska beslut om andra hemliga tvångsmedel motiverar ett annat ställningstagande än det som gjordes 2014. Om det kan befaras att det skulle medföra en fördröjning av väsentlig betydelse för utredningen att hämta in rättsens tillstånd i en fråga om hemlig rumsavlyssning eller hemlig dataavläsning som gäller rumsavlyssningsuppgifter, föreslår regeringen därför att tillstånd ska få ges av åklagaren i avvaktan på rättsens beslut. Förslaget innebär även att tillträdestillstånd kan ges interimistiskt.

Tillträdestillstånd för hemlig kameraövervakning

Ett tillträdestillstånd för hemlig kameraövervakning får endast meddelas om en plats ska bli föremål för både hemlig rumsavlyssning och hemlig kameraövervakning (27 kap. 25 a § andra stycket rättegångsbalken). När regeln infördes uttalades att kopplingen till hemlig rumsavlyssning medför att möjligheten till tillträdestillstånd för hemlig kameraövervakning begränsas till de mycket allvarliga och samhällsfarliga brotten (prop. 2013/14:237 s. 154).

Enligt Åklagarmyndigheten är det ofta tillräckligt med hemlig kameraövervakning, men det kan ändå vara nödvändigt att installera utrustningen på en plats som annars är skyddad mot intrång. Många gånger kan det lösas genom att samtycke hämtas in från den som förfogar över platsen, t.ex. en fastig-

hetsägare som samtycker till att kamerautrustning placeras inne i en trappuppgång. Det händer dock att samtycke inte lämnas eller att samtycke inte kan hämtas in tillräckligt snabbt. Det förekommer också att det inte är lämpligt att hämta in samtycke, t.ex. för att den som förfogar över platsen kan misstänkas för inblandning i brottsligheten eller kan befaras avslöja åtgärden för de misstänkta. I dessa situationer förekommer det att åklagare ansöker om och beviljas tillstånd även till hemlig rumsavlyssning, trots att någon avlyssning egentligen inte behövs. Vanligare torde dock vara att någon hemlig kameraövervakning inte alls kommer till stånd, t.ex. för att den aktuella brottsligheten inte kan leda till hemlig rumsavlyssning.

Mot denna bakgrund framstår det enligt regeringen som tydligt att det finns ett behov av att kunna få ett självständigt tillträdestillstånd för hemlig kameraövervakning. En sådan möjlighet skulle påtagligt förbättra möjligheten att använda sig av hemlig kameraövervakning.

En möjlighet till tillträdestillstånd för enbart hemlig kameraövervakning skulle utgöra en viss utvidgning av de brottsbekämpande myndigheternas möjligheter att skaffa sig tillträde till platser som skyddas mot intrång. Åtgärden innebär dock på ett principiellt plan – när det gäller själva det tvångsvisa tillträdet till ett sådant utrymme som skyddas mot intrång – inte något ytterligare intrång än vad som redan är tillåtet vid en husrannsakan. En husrannsakan kräver endast att det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa, vilket är ett mycket lägre krav än det som gäller för hemlig kameraövervakning. Ett tillträdestillstånd för hemlig kameraövervakning får dessutom aldrig avse en stadigvarande bostad (27 kap. 25 a § andra stycket rättegångsbalken). Med hänsyn till det stora behovet av en möjlighet till tillträdestillstånd för enbart hemlig kameraövervakning anser regeringen att det integritetsintrång som det tvångsvisa tillträdet innebär är godtagbart.

Tillträdestillstånd får redan i dag ges för hemlig dataavläsning som gäller kameraövervakningsuppgifter (12 § lagen om hemlig dataavläsning). Vidare är de grundläggande förutsättningarna för hemlig kameraövervakning i allt väsentligt desamma som för hemlig dataavläsning. Något skäl som talar för att möjligheten att bevilja tillträdestillstånd bör vara mer begränsad för hemlig kameraövervakning än för hemlig dataavläsning har inte kommit fram. Även systematiska skäl talar därför starkt för att självständiga tillträdestillstånd för hemlig kameraövervakning bör tillåtas.

Regeringen föreslår därför att tillträdestillstånd ska kunna ges för hemlig kameraövervakning även om platsen inte ska bli föremål för hemlig rumsavlyssning. Om det kan befaras att det skulle medföra en fördröjning av väsentlig betydelse för utredningen att hämta in ett tillträdestillstånd för hemlig kameraövervakning från rätten, ska tillstånd få ges av åklagaren i avvaktan på rättsens beslut.

Följändringar

Regeringen föreslår att möjligheten för åklagare att i avvaktan på rättsens beslut fatta beslut om hemlig rumsavlyssning och hemlig dataavläsning som gäller rumsavlyssningsuppgifter samt om tillträdestillstånd ska gälla även i ärenden enligt lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål och lagen om en europeisk utredningsorder.

Bestämmelserna om hemlig rumsavlyssning och hemlig dataavläsning som gäller rumsavlyssningsuppgifter i lagen om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m. ska upphöra att gälla.

Rättssäkerhetsgarantier och användning av överskottsinformation

Överskottsinformation

De uppgifter som kommer fram vid användningen av hemliga tvångsmedel och som handlar om något annat än det brott eller den brottslighet som legat till grund för åtgärden kallas överskottsinformation. Bestämmelser om användningen av överskottsinformation finns bl.a. i 27 kap. rättegångsbalken och i preventivlagen. Gemensamt för dessa är att överskottsinformation alltid får användas för att förhindra förestående brott. När brottet påbörjats är det inte längre förestående och bestämmelserna som reglerar överskottsinformation i syfte att förhindra brott är inte tillämpliga. De nu nämnda reglerna kan därför inte användas till stöd för att avbryta ett pågående brott. När ett brott väl påbörjats gäller i stället reglerna om användning av överskottsinformation för utredning av brott. Till skillnad från bestämmelserna som reglerar överskottsinformation i syfte att förhindra brott innehåller dessa regler begränsningar om när överskottsinformationen får användas. Utredningen om utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel för fram att det inte framkommit något bärande argument för varför de brottsbekämpande myndigheterna ska vara mer begränsade att avbryta ett pågående brott än att förhindra ett förestående.

För postkontroll, dvs. kvarhållande av försändelse, enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken saknas en uttrycklig reglering för hur överskottsinformation får användas. Det finns inte heller någon reglering som uttryckligen tar sikte på användningen av överskottsinformation för andra syften än brottsbekämpning eller i annan verksamhet än brottsbekämpning, t.ex. uppgifter om att ett barn far illa.

Regeringen anser att de nuvarande reglerna om användning av överskottsinformation i rättegångsbalken och preventivlagen bör ersättas av en tydligare reglering och att användningsområdet för överskottsinformation bör utvidgas. Det processrättsliga regelverket genomsyras av principerna om fri bevisföring och fri bevisprövning. Det är därför ovanligt med begränsningar liknande de som gäller för överskottsinformation, både vad gäller användning av information för att förhindra och för att utreda brott. Vad gäller användning av överskottsinformation för andra ändamål än dessa finns det i vissa fall ett tydligt behov av att kunna överlämna överskottsinformation till en annan myndighet.

Utredningen anser att grundprincipen bör vara att information om brott alltid ska få användas av de brottsbekämpande myndigheterna. Att en enhetlig regel gäller för all användning av informationen, såväl inom som utanför de brottsbekämpande myndigheternas verksamhet, är ägnat att förenkla tillämpningen. Användning av överskottsinformation skulle då i stället, med beaktande av informationens karaktär i det enskilda fallet, bedömas utifrån samma faktorer som annan information. Det skulle i sin tur förenkla den samlade informationshanteringen i brottsbekämpningen.

Det främsta skälet som kan tala emot en utvidgning av användningsområdet för överskottsinformation är att det kan innebära ett ökat intrång i enskildas integritet. Det ska dock beaktas att det är fråga om information som de brottsbekämpande myndigheterna redan har tillgång till. Att använda informationen för att bekämpa eller utreda brott bedöms endast marginellt öka det intrång som själva inhämtningen kan ha inneburit. Mot denna konsekvens av förslagen ska ställas de positiva effekter som förslagen kan antas få. Ett vidgat användningsområde är inte bara av vikt för statens intresse av att bekämpa och utreda brott utan även för brottsoffers intresse av den upprättelse som lagföring och rätten till skadestånd innebär, liksom betydelsen för brottsoffret att brottsbekämpande myndigheter har goda möjligheter att avbryta pågående brott. Det är vidare en svårförklarlig ordning att uppgifterna inte skulle kunna överlämnas för användning i ett annat befogat syfte enbart för att de härstammar från användningen av hemliga tvångsmedel, när det hade varit möjligt att överlämna dem om de framkommit på annat sätt. Sammantaget bedöms de positiva effekterna klart överväga de negativa.

Ett antal remissinstanser gör gällande att förslaget att kunna använda information för andra ändamål är för otydligt, och några anser att det bör övervägas om den tillåtna användningen ska avgränsas till enbart brottsbekämpande ändamål. Regeringen anför att frågan om för vilka ändamål överskottsinformation ska få användas inte är ny och att lagstiftaren redan tidigare har ansett att överskottsinformation ska kunna användas för andra ändamål än brottsbekämpning (prop. 2004/05:143 s. 45–47). Att avgränsa den tillåtna användningen till enbart brottsbekämpande ändamål innebär således en begränsning av det tillåtna användningsområdet i förhållande till nuvarande ordning. Att överskottsinformation inte får användas i angelägna fall, såsom om användningen är viktig för landets försvar, är inte en önskvärd situation, och regeringen har ingen avsikt att införa en sådan begränsning.

Regeringen föreslår mot denna bakgrund att åklagare, utan några begränsningar, ska få besluta att uppgifter som har kommit fram vid användning av hemliga tvångsmedel enligt rättegångsbalken eller preventivlagen får användas för ett annat ändamål än det som har legat till grund för åtgärden. Det som sägs om sådana uppgifter i rättegångsbalken ska även gälla för postkontroll, dvs. kvarhållande av försändelse. Nuvarande regler ska fortsätta att gälla för hemlig dataavläsning.

I utredningen föreslås även att det, till skillnad mot vad som gäller i dag, ska införas ett uttryckligt krav på en proportionalitetsbedömning i direkt anslutning till regleringen om användning av överskottsinformation. Regeringen konstaterar att proportionalitetsprincipen redan gäller som allmän princip vid all tvångsmedelsanvändning och under hela verkställigheten. Principen är dessutom redan lagfäst för samtliga de tvångsmedel som överskottsinformation kan uppkomma vid. Principen gäller således för beslut om användning av överskottsinformation även utan uttrycklig reglering. Enligt regeringen saknas det därför anledning att genomföra utredningens förslag i denna del.

Övriga förslag

Propositionen innehåller även andra förslag som syftar till att stärka rättssäkerheten för den enskilde, bl.a. genom förbättrade möjligheter till insyn i en förundersökning och stärkta förutsättningar för tillsyn.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 oktober 2023. Ändringarna i preventivlagen som upphäver det utvidgade tillämpningsområdet ska träda i kraft den 1 oktober 2028.

Äldre föreskrifter i rättegångsbalken och lagen om hemlig dataavläsning ska fortfarande gälla för tillstånd som har beviljats före ikraftträdandet.

Äldre bestämmelser om möjligheter att använda överskottsinformation i rättegångsbalken och i preventivlagen ska gälla för uppgifter från tvångsåtgärder som har verkställts före ikraftträdandet.

Ekonomiska konsekvenser

Regeringen bedömer att förslagen leder till ökade kostnader för Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Tullverket, Ekobrottsmyndigheten, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden, Skatteverket och Sveriges Domstolar. I enlighet med budgetpropositionen för 2023 tillförs myndigheterna medel fr.o.m. 2024 för att finansiera dessa kostnader. I övrigt bedöms de kostnadsökningar som förslagen kan medföra inte vara större än att de kan hanteras inom befintliga anslagsramar.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har under senare år återkommande behandlat olika frågor om utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel och om preventiva tvångsmedel. I betänkande 2020/21:JuU25 föreslog utskottet fyra tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden om hemliga tvångsmedel. Förslagen rörde i korthet följande frågor (s. 43 f.):

- interimistiska beslut om hemlig rumsavlyssning
- utökad användning av preventiva tvångsmedel

- att knyta tillstånd till hemlig avlyssning eller övervakning av elektronisk kommunikation till en person
- platskrav vid hemlig dataavläsning.

Ledamöterna från Socialdemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet reserverade sig mot förslagen. Reservanterna hänvisade bl.a. till pågående arbete på tvångsmedelsområdet (s. 108 f.). Riksdagen biföll reservationerna (rskr. 2020/21:289).

I betänkande 2020/21:JuU41 föreslog utskottet, med stöd av sin initiativrätt enligt 9 kap. 16 § riksdagsordningen, ett tillkännagivande till regeringen om ökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel i preventivt syfte (s. 10 f.). Ledamöterna från Socialdemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet reserverade sig mot förslaget. Reservanterna hänvisade till pågående utredningsarbete och ansåg att det inte borde göras något tillkännagivande i frågan (s. 43). Riksdagen biföll reservationen (rskr. 2020/21:389).

I betänkande 2021/22:JuU44 föreslog utskottet, med stöd av sin initiativrätt enligt 9 kap. 16 § riksdagsordningen, ett tillkännagivande till regeringen om att den i avvaktan på ett långsiktigt regelverk snarast borde återkomma till riksdagen med ett förslag till en tillfällig lagstiftning om preventiva tvångsmedel (s. 14). Ledamöterna från Socialdemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet reserverade sig mot förslaget. Reservanterna hänvisade bl.a. till att en tillfällig lagstiftning måste uppfylla samma beredningskrav som en permanent lagstiftning och att det pågående utredningsarbetet inte borde föregripas (s. 30 f.). Riksdagen biföll reservationen (rskr. 2021/22:252).

Våren 2022 föreslog utskottet ett tillkännagivande till regeringen om att ett tillstånd till hemlig avlyssning eller övervakning av elektronisk kommunikation bör kunna knytas till en person (bet. 2021/22:JuU24 s. 43). Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2021/22:216). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat (skr. 2022/23:75 s. 114).

I samma betänkande föreslog utskottet även ett tillkännagivande till regeringen om att ett tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller kameraövervaknings- eller rumsavlyssningsuppgifter bör kunna knytas till en person (s. 43 f.). Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2021/22:216).

Regeringens redovisning av riksdagens tillkännagivande

I propositionen uppger regeringen att det tillkännagivande som redovisats ovan om att ett tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller kameraövervaknings- eller rumsavlyssningsuppgifter bör kunna knytas till en person är tillgodosett genom regeringens förslag och att tillkännagivandet därmed är slutbehandlat.

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:2403 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) föreslår motionärerna att riksdagen ska avslå regeringens proposition. Motionärerna

framhåller att samtliga redan genomförda, föreslagna och kommande åtgärder som syftar till att bekämpa grov kriminalitet, terrorism och våldsbejakande extremism måste bedömas som en helhet och att kombinationen av flera hemliga tvångsmedel innebär särskilda risker för människors integritet. Enligt motionärerna kan bestämmelserna om och användningen av hemliga tvångsmedel ifrågasättas utifrån brister i rättssäkerheten, bristande proportionalitet och oklar effektivitet. De åtgärder som regeringen föreslår för att stärka enskildas rättssäkerhet är inte tillräckliga för att motverka bristerna.

Rasmus Ling m.fl. (MP) begär i kommittémotion 2022/23:2402 yrkande 2 ett tillkännagivande om att begränsa och tydliggöra möjligheterna att använda överskottsinformation.

Ulrika Liljeberg m.fl. (C) anför i kommittémotion 2022/23:2404 yrkande 1 att det efter två år bör genomföras en utvärdering av preventivlagen för att säkerställa lagens effektivitet, proportionalitet och rättssäkerhet. Ett liknande förslag finns i kommittémotion 2022/23:2402 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 1.

I kommittémotion 2022/23:2404 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 2 anføres att regeringen inom ett år bör utvärdera och säkerställa att myndigheterna har de resurser som krävs för att uppfylla sina nya och utökade uppgifter på tvångsmedelsområdet på ett effektivt, rättssäkert och förutsebart sätt.

Utskottets ställningstagande

För en effektiv brottsbekämpning är det i vissa fall nödvändigt att myndigheterna har tillgång till hemliga tvångsmedel. Användningen av hemliga tvångsmedel medför emellertid inskränkningar i grundläggande rättigheter som skyddas av regeringsformen och Europakonventionen. Nya möjligheter att använda hemliga tvångsmedel bör därför föregås av noggranna överväganden där brottsbekämpningens effektivitet vägs mot den personliga integriteten.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att de senaste årens brotts-, teknik- och samhällsutveckling innebär att de brottsbekämpande myndigheterna måste arbeta på ett delvis annat sätt och att det finns ett påtagligt behov av att utredningsverktygen anpassas till den utvecklingen. Som framgår ovan har utskottet också vid flera tillfällen efterfrågat lagändringar som innebär utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel, bl.a. i preventivt syfte.

Utskottet ser därför positivt på att regeringen nu har överlämnat ett lagförslag som innebär att hemliga tvångsmedel ska få användas i större utsträckning än i dag. Förslagen innebär sammantaget en ökad risk för den personliga integriteten men bidrar samtidigt till att förbättra möjligheterna för de brottsbekämpande myndigheterna att förhindra, utreda och lagföra allvarlig brottslighet. Utskottet delar regeringens uppfattning att förslagen sammantaget innebär en rimlig avvägning mellan behovet av en effektiv brottsbekämpning och den enskildes rätt till skydd för sin personliga integritet.

Sammanfattningsvis anser utskottet att den föreslagna lagstiftningen har fått en väl avvägd utformning och att riksdagen bör bifalla regeringens lagförslag och avslå motion 2022/23:2403 (V).

Mot bakgrund av att utskottet ställt sig bakom regeringens förslag saknas det anledning för riksdagen att göra något sådant tillkännagivande om att begränsa och tydliggöra möjligheterna att använda överskottsinformation som efterfrågas i motion 2022/23:2402 (MP) yrkande 2. Motionsyrkandet avstyrks.

När det gäller en utvärdering av bestämmelserna om ett utvidgat tillämpningsområde för preventiva tvångsmedel konstaterar utskottet att lagstiftningen föreslås tidsbegränsas till fem år bl.a. för att det ska finnas ett tillräckligt underlag samt tid för själva utvärderingen. Mot denna bakgrund delar utskottet regeringens uppfattning att det inte behövs någon särskild reglering kring utvärderingen och ser inget behov av ett sådant tillkännagivande som föreslås i motionerna 2022/23:2402 (MP) yrkande 1 och 2022/23:2404 (C) yrkande 1. Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Utskottet konstaterar vidare att frågan om ökade resurser till bl.a. Säkerhets- och integritetskyddsnämnden och de allmänna domstolarna har uppmärksamrats i budgetpropositionen för 2023. Mot denna bakgrund anser utskottet inte att det finns skäl för riksdagen att göra något sådant tillkännagivande om resurser för tillsyn m.m. som efterfrågas i motion 2022/23:2404 (C) yrkande 2. Motionsyrkandet avstyrks.

Avslutningsvis har utskottet inte något att invända mot regeringens redovisning av tillkännagivandet.

Reservationer

1. Hemliga tvångsmedel – effektiva verktyg för att förhindra och utreda allvarliga brott, punkt 1 (V)

av Gudrun Nordborg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2403 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) och avslår proposition 2022/23:126 punkterna 1–7.

Ställningstagande

Jag ser med stor oro på den utveckling som skett sedan början av 2000-talet och som lett till att vi i dag börjar närma oss ett övervakningssamhälle. Frågor om personlig integritet och mänskliga rättigheter får gång på gång stå tillbaka. Varje inskränkning har motiverats utifrån skenbart goda syften som effektivare brottsbekämpning och ett generellt ökat skydd för invånarna. Sammantaget framstår dock helheten av två decenniers skärpta lagar när det gäller t.ex. kamerabevakning, hemliga tvångsmedel, signalspaning, utlänningskontroll och åtgärder i syfte att hindra terrorism som illavarslande. Varje inskränkning som godtas tenderar att bana väg för ännu fler och mer ingripande åtgärder. Argument i stil med att den som har rent samvete inte har något att frukta riskerar att bli urvattnade floskler ju fler inskränkningar av den personliga integriteten som accepteras. Konsekvenserna för samhällsklimatet och demokratin på lång sikt är svåra att överblicka.

När det gäller de enskilda lagförslagen kan inledningsvis konstateras att ett antal remissinstanser avstyrker förslagen om preventiva tvångsmedel helt eller delvis. Huvudinvändningarna handlar om att behovet av de föreslagna åtgärderna inte är tillräckligt utrett och att det är tveksamt vilka effektivitetsvinster de skulle medföra. Bland annat mot den bakgrunden anser flera remissinstanser att det inte är proportionerligt att utvidga tillämpningsområdet för preventivlagen på det sätt som föreslås. Jag instämmer i remissinstansernas kritik. Det är orimligt att utvidga preventivlagens bestämmelser på en sådan oprecis grund som gängtillhörighet, och jag ser en stor risk i att väldigt många människor som av någon anledning har kontakt med en person som kan tänkas vara delaktig i gängkriminalitet kommer att övervakas.

Jag anser vidare att de föreslagna straffvärdeventilerna för flerfaldig brottslighet urvattnar skyddet för integriteten och rättssäkerheten på ett orimligt sätt. Enligt min mening bör hemliga tvångsmedel vara avsedda att användas då

någon är misstänkt för brott med högre straffvärden. Detta är även ett synsätt som stämmer överens med det EU-rättsliga kravet att hemliga tvångsmedel endast får användas för att utreda allvarlig brottslighet. Även när det gäller förslaget om utvidgade brottskataloger anser jag att det är viktigt att de hemliga tvångsmedlen reserveras för de brott som har högre straffvärden. Flera remissinstanser är också kritiska till att föra in mindre allvarliga brott i brottskatalogerna.

Vidare innebär de nya möjligheterna att utreda vem som skäligen kan misstänkas för ett brott en alltför stor utvidgning av möjligheterna att använda hemliga tvångsmedel. Redan i dag finns det möjlighet att använda vissa hemliga tvångsmedel trots att det inte finns någon identifierad person som skäligen kan misstänkas för brottet. Jag anser därför att den föreslagna lagändringen varken är proportionell eller nödvändig.

Regeringen föreslår även att tillstånd till hemlig rumsavlyssning och hemlig kameraövervakning ska få knytas till en person i stället för en plats. Hemlig rumsavlyssning är ett av de mest integritetskränkande tvångsmedlen. Förslaget innebär att fler människor som befinner sig i närheten riskerar att avlyssnas. Detsamma gäller hemlig kameraövervakning med t.ex. drönare. Jag delar inte regeringens bedömning att den tekniska utvecklingen gör att utomstående personers integritet inte riskeras.

När det gäller överskottsinformation instämmer jag i att de nuvarande reglerna bör ersättas av en tydligare reglering. Regeringens förslag är dock alltför långtgående. Användningen av överskottsinformation bör vara tydligt begränsad för att stärka rättssäkerheten, förutsebarheten och möjligheten till efterkontroll.

Avslutningsvis anser jag att samtliga redan genomförda, föreslagna och kommande åtgärder som syftar till att bekämpa grov kriminalitet, terrorism och våldsbejakande extremism måste bedömas som en helhet och att kombinationen av flera hemliga tvångsmedel innebär särskilda risker för människors integritet. Sammantaget kan bestämmelserna om och användningen av hemliga tvångsmedel ifrågasättas utifrån brister i rättssäkerheten, bristande proportionalitet och oklar effektivitet. De åtgärder som regeringen föreslår för att stärka enskildas rättssäkerhet är inte tillräckliga för att motverka bristerna.

Mot denna bakgrund anser jag att riksdagen bör avslå regeringens förslag.

2. Överskottsinformation, punkt 2 (MP)

av Ulrika Westerlund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2402 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Regeringens förslag innebär att åklagare, utan några begränsningar, ska få besluta att uppgifter som har kommit fram vid användning av hemliga tvångsmedel enligt rättegångsbalken eller preventivlagen får användas för ett annat ändamål än det som har legat till grund för åtgärden. Den föreslagna ordningen skiljer sig kraftigt från nuvarande reglering som innehåller ett flertal begränsningar. Enligt JO motiverar brottsbekämpningsintresset inte att dagens begränsningar tas bort i sin helhet. Flera remissinstanser anser också att det är för oprecist att tillåta att informationen ska få användas för ”ett annat ändamål”.

Jag delar remissinstansernas uppfattning. Användningen av överskottsinformation riskerar att bli för omfattande och tillämpningen svår att förutse. Av rättssäkerhetsskäl är det mycket viktigt att medborgarna på förhand vet vad som kan komma att hända med överskottsinformation. En tydligare definition i lag kan också underlätta tillsynen. Vad som är ett godtagbart ändamål bör därför preciseras i lag. Även andra begränsningar bör övervägas i linje med vad remissinstanserna har påpekat i sina remissvar. Dessutom bör regeringen godta utredningens förslag i SOU 2018:61 om att det uttryckligen ska framgå av regleringen att en proportionalitetsbedömning ska göras.

Mot denna bakgrund bör regeringen återkomma till riksdagen med ett förslag som innebär att användningen av överskottsinformation begränsas och förtydligas i större utsträckning.

3. Utvärdering av preventivlagen, punkt 3 (V, C, MP)

av Gudrun Nordborg (V), Ulrika Liljeberg (C) och Ulrika Westerlund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:2402 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 1 och

2022/23:2404 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 1.

Ställningstagande

Det är en självklarhet att all lagstiftning ska vara väl genomtänkt och noggrant analyserad för att uppfylla de höga krav på lagstiftningens kvalitet som vi har i Sverige. I fall som detta – som rör lagstiftning av synnerlig vikt för ett av vår

samtids största samhällsproblem och som samtidigt har långtgående inverkan på individuella fri- och rättigheter – är det av avsevärd vikt att lagstiftningen verkligen är genomlyst och att regeringen är ödmjuk inför de svårigheter och konsekvenser som lagstiftningen innebär. Användningen av hemliga tvångsmedel måste alltid stå i rimlig proportion till ingreppet i den personliga integriteten.

Flera remissinstanser efterlyser en helhetssyn på regleringen av hemliga tvångsmedel. De anser att det är svårt att få en överblick över de samlade och långsiktiga effekterna av förslagen. Centrum för rättvisa m.fl. efterfrågar en mer ingående analys av förslagens förenlighet med Europadomstolens praxis på området. Ansvaret vilar därför tungt på regeringen och dess myndigheter att genomföra och följa upp detta, att använda de verktyg de nu får tillgång till och att se till att dessa befogenheter inte används mer eller mer ingående än vad som krävs för ändamålet med åtgärden och att dokumentationen av dessa beslut sköts. Polismyndigheten har också ett särskilt viktigt ansvar att i det dagliga arbetet samvetsgrant och balanserat väga de repressiva och rättsstatliga principerna mot varandra. Det är därför viktigt att en utvärdering av lagstiftningen genomförs för att utreda hur tolkning och tillämpning förhåller sig till bl.a. proportionalitetsprincipen under Europakonventionen och enskilda fri- och rättighetsaspekter, särskilt vad gäller rättssäkerhets- och integritetsfrågor, helhetsbilden av hemliga tvångsmedel och den avsedda effekten.

Regeringen föreslår att regleringen om ett utvidgat tillämpningsområde för preventiva tvångsmedel ska tidsbegränsas till att gälla i fem år. Det är klokt med hänsyn till lagstiftningens karaktär och konsekvenserna för den personliga integriteten. Vi vill betona vikten av att den nya regleringen utvärderas noggrant och anser att en utvärdering inom fem år är alltför generöst i förhållande till de aspekter som redogjorts för ovan. Regeringen bör tillsätta en utredning inom två år från ikraftträdandet för att säkerställa att lagen får de effekter som avses.

4. Resurser för tillsyn m.m., punkt 4 (V, C)

av Gudrun Nordborg (V) och Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2404 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

Regeringens förslag leder till ökade kostnader för Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Tullverket, Ekobrottsmyndigheten, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden, Skatteverket och Sveriges Domstolar. Regeringen måste därför se till att myndigheterna och medarbetarna har rätt stöd, resurser, verktyg och ledarskap för att genomföra detta och att det finns finansiering för de nya och utökade uppdrag som nu landar på de berörda myndigheterna. Vi vill särskilt betona vikten av en effektiv och oberoende tillsyn och att Sveriges Domstolar, JO, JK och Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden har de resurser de behöver för att utföra tillsyn i enlighet med lagen.

Vi anser därför att regeringen inom ett år bör utvärdera och säkerställa att myndigheterna har de resurser som krävs för att uppfylla sina uppgifter på ett effektivt, rättssäkert och förutsebart sätt.

Särskilt yttrande

Hemliga tvångsmedel – effektiva verktyg för att förhindra och utreda allvarliga brott, punkt 1 (S)

Ardalan Shekarabi (S), Annika Strandhäll (S), Petter Löberg (S), Anna Wallentheim (S) och Mattias Vepsä (S) anför:

Vi ser, i likhet med flera remissinstanser, att denna typ av lagstiftning på ett grundläggande sätt förflyttar gränssnittet mellan statens redskap och befogenheter och den enskildes rätt till integritet. Sedan 40-talet, då statens möjligheter inskränkte sig till telefonavlyssning, har inte minst polisens befogenheter kraftigt förstärkts. Förändringar av detta gränssnitt måste alltid vägas av noga. Rättsstatens principer måste värnas, och alla olika förändringar måste ses ur ett helhetsperspektiv. Varje förändring för sig kan rättfärdigas, men den samlade balansen över tid måste också finnas. Vårt land plågas dock ännu av den organiserade brottsligheten som trasar sönder samhället och ödelägger liv. Trots historiskt stora resursökningar till hela rättskedjan och en lika historiskt hög takt med ny och skärpt lagstiftning fortsätter våldet. Vi ställer oss därför bakom propositionen men ser, i likhet med flera remissinstanser, frågor som behöver utvärderas kontinuerligt och aspekter som behöver lyftas fram.

En konsekvens av förslagen är att tredje man i större utsträckning riskerar att bli föremål för övervakning. Det integritetsintrång som användningen av hemliga tvångsmedel innebär drabbar inte bara den person som tvångsmedlet riktas mot utan även andra personer som han eller hon kommunicerar med, t.ex. anhöriga. Behovet och nyttan av att använda hemliga tvångsmedel måste alltid ställas mot den inskränkning i den enskildes rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv som användningen innebär.

Vidare anser Lagrådet att delar av utvidgningen av tillämpningsområdet för de hemliga tvångsmedlen riskerar att anses som oförenliga med unionsrätten. Regeringen har endast delvis följt Lagrådets förslag i dessa delar, och det är därför viktigt att kontinuerligt följa utvecklingen på området för att säkerställa att de nya bestämmelserna inte står i strid med unionsrätten.

Journalistförbundet har vidare uttryckt vissa farhågor när det gäller källskyddet. Förbundet anser att flera av de nya bestämmelserna leder till att avlyssningsförbudet, som bl.a. omfattar källskyddade uppgifter, kommer att aktualiseras i fler fall än i dag. Det riskerar att undergräva förtroendet för källskyddet, vilket kan få till följd att personer drar sig för att lämna viktiga uppgifter till journalister.

Vi utgår från att regeringen noggrant kommer att utvärdera och följa upp den nya lagstiftningen, inte minst när det gäller de frågor som angetts ovan. Vi kommer också att noga följa det fortsatta arbetet på området och återkomma med förslag om det finns skäl för det.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2022/23:126 Hemliga tvångsmedel – effektiva verktyg för att förhindra och utreda allvarliga brott:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott.
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott.
6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder.
7. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning.

Följdmotionerna

2022/23:2402 av Rasmus Ling m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera den nya lagstiftningen om preventiva tvångsmedel och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa och tydliggöra möjligheterna att använda överskottsinformation och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2403 av Gudrun Nordborg m.fl. (V):

Riksdagen avslår proposition 2022/23:126.

2022/23:2404 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det efter två år bör genomföras en utvärdering för att säkerställa preventivlagens

effektivitet, proportionalitet och rättssäkerhet och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det inom ett år bör utvärderas och säkerställas att myndigheterna har de resurser som krävs för att uppfylla sina uppgifter på ett effektivt, rättssäkert och förutsebart sätt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken¹

dels att 27 kap. 26 § ska upphöra att gälla,

dels att rubrikerna närmast före 27 kap. 26 och 31 §§ ska utgå,

dels att nuvarande 27 kap. 20 § ska betecknas 27 kap. 21 b §,

dels att 23 kap. 21 a §, 27 kap. 9, 18, 19 och 20 a–21 a §§, den nya 27 kap. 21 b § och 27 kap. 23 a, 24, 25 a, 31 och 34 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas sju nya paragrafer, 27 kap. 18 a, 18 b, 19 a, 19 b, 22 a, 26 och 35 §§, och närmast före 27 kap. 18, 19, 20 a, 20 d, 21, 21 b, 25 a, 26, 31, 34 och 35 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 kap.21 a §²

Så snart åtal har beslutats har den misstänkte och försvararen rätt att på begäran få en papperskopia av protokoll eller anteckningar från förundersökningen. Om en offentlig försvarare har förordnats för den misstänkte, ska en kopia lämnas eller sändas till försvararen.

Den misstänkte och försvararen har också rätt att på begäran få en kopia av handlingar som innehåller sådant som har förekommit vid förundersökningen och som inte ingår i protokollet eller anteckningarna. En *sådan* kopia behöver inte lämnas om det finns

1. risk för att sekretessbelagd uppgift obehörigen kommer att lämnas vidare, eller

2. hinder mot det med hänsyn till materialets omfattning eller karaktär. När den misstänkte eller försvararen får ta del av ett protokoll eller en annan handling som innehåller sekretessbelagd uppgift, får ett förbehåll göras i

Den misstänkte och försvararen har också rätt att på begäran få *en sammanställning över och en kopia* av handlingar som innehåller sådant som har förekommit vid förundersökningen och som inte ingår i protokollet eller anteckningarna. En kopia behöver inte lämnas om det finns

1. risk för att *en* sekretessbelagd uppgift obehörigen kommer att lämnas vidare, eller

2. hinder mot det med hänsyn till materialets omfattning eller karaktär. När den misstänkte eller försvararen får ta del av ett protokoll eller en annan handling som innehåller *en* sekretessbelagd uppgift, får ett förbehåll göras i

¹ Senaste lydelse av 27 kap. 26 § 2014:1419 rubriken närmast före 27 kap. 26 § 2003:1146 rubriken närmast före 27 kap. 31 § 2007:981.

² Senaste lydelse 2017:176.

enlighet med 10 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

enlighet med 10 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

27 kap.

9 §³

Rätten får förordna, att försändelse som får tas i beslag och som väntas komma in till ett befordringsföretag *skall*, när försändelsen kommer in, hållas kvar till dess frågan om beslag har avgjorts. *Fråga därom* får tas upp *endast* på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren.

Ett förordnande *skall* meddelas att gälla viss tid, högst en månad, från den dag då förordnandet delgavs befordringsföretaget. I förordnandet *skall* det *tas in en underrättelse om att meddelande om åtgärden inte* utan tillstånd av undersökningsledaren eller åklagaren får lämnas till avsändaren, mottagaren eller någon annan.

När en försändelse på grund av ett förordnande *hållits kvar, skall* befordringsföretaget *utan dröjsmål göra anmälan hos* den som har begärt förordnandet. *Denne skall omedelbart* pröva, om beslag *skall ske*.

Lydelse enligt SFS 2023:256

Rätten får förordna att *en* försändelse som får tas i beslag och som väntas komma in till ett befordringsföretag *ska*, när försändelsen kommer in, hållas kvar till dess *att* frågan om beslag har avgjorts. *Frågan om att hålla kvar en försändelse* får *endast* tas upp på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren.

Ett förordnande *ska* meddelas att gälla *en* viss tid, högst en månad, från den dag då förordnandet delgavs befordringsföretaget. I förordnandet *ska* det *anges vilka försändelser som förordnandet omfattar och att det* utan tillstånd av undersökningsledaren eller åklagaren *inte* får lämnas *meddelande om åtgärden* till avsändaren, mottagaren eller någon annan.

När en försändelse *hållits kvar* på grund av ett förordnande, *ska* befordringsföretaget *snarast möjligt anmäla det till* den som har begärt förordnandet. *Den som har begärt förordnandet ska omedelbart* pröva om *försändelsen ska tas i beslag*.

Föreslagen lydelse

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation

18 §

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation innebär att meddelanden, som i ett elektroniskt kommunikationsnät överförs eller har överförts till eller från ett telefonnummer eller annan adress, i

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation innebär att meddelanden, som i ett elektroniskt kommunikationsnät överförs eller har överförts till eller från ett telefonnummer eller *en* annan

³ Senaste lydelse 1993:602.

hemlighet avlyssnas eller tas upp genom ett tekniskt hjälpmedel för återgivning av innehållet i meddelandet.

adress, i hemlighet avlyssnas eller tas upp genom ett tekniskt hjälpmedel för återgivning av innehållet i meddelandet.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation får användas vid en förundersökning om

1. brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,

2. sabotage eller grovt sabotage enligt 13 kap. 4 eller 5 § brottsbalken,

3. mordbrand, grov mordbrand, allmänfarlig ödeläggelse, grov allmänfarlig ödeläggelse, kapning, sjö- eller luftfartssabotage eller flygplatssabotage enligt 13 kap. 1, 2, 3, 5 a eller 5 b § brottsbalken, om brottet innefattar sabotage enligt 4 § samma kapitel,

4. uppror, väpnat hot mot laglig ordning eller brott mot medborgerlig frihet enligt 18 kap. 1, 3 eller 5 § brottsbalken,

5. högförräderi, krigsanstiftan, spioneri, grovt spioneri, utlandsspioneri, grovt utlandsspioneri, obehörig befattning med hemlig uppgift, grov obehörig befattning med hemlig uppgift eller olovlig underrättelseverksamhet mot Sverige, mot främmande makt eller mot person enligt 19 kap. 1, 2, 5, 6, 6 a, 6 b, 7, 8, 10, 10 a eller 10 b § brottsbalken,

6. företagsspioneri enligt 26 § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understötts av en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande macts räkning,

7. terroristbrott, deltagande i en terroristorganisation, samröre med en terroristorganisation, finansiering av terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, offentlig uppmaning till terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet,

rekrytering till terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, utbildning för terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet eller resa för terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet enligt 4, 4 a, 5, 6, 7, 8, 9 eller 10 § terroristbrottslagen (2022:666),

8. försök, förberedelse eller stämpling till brott som avses i 1–7, om en sådan gärning är belagd med straff, eller

9. annat brott om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i två år.

Ett tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation ger också rätt att vidta åtgärder som anges i 19 §.

Nuvarande lydelse

Ett tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation ger även rätt att vidta *sådana* åtgärder som anges i 19 §.

Föreslagen lydelse

18 a §

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation får användas om någon är skäligen misstänkt för brott som avses i andra stycket och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt denna paragraf får användas vid en förundersökning om

1. ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,

2. grovt dataintrång enligt 4 kap. 9 c § andra stycket brottsbalken,

3. grovt sexuellt övergrepp, sexuellt utnyttjande av barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, utnyttjande av barn för sexuell posering, grovt utnyttjande av barn för sexuell posering, utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, sexuellt ofredande mot barn eller grovt sexuellt ofredande mot barn enligt 6 kap. 2 § tredje stycket, 5 §, 6 §, 8 §, 9 § eller 10 §

första eller tredje stycket brottsbalken,

4. kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte enligt 6 kap. 10 a § brottsbalken, om det kan antas att brottet inte leder till endast böter,

5. grovt bedrägeri enligt 9 kap. 3 § brottsbalken, om gärningen har begåtts med hjälp av elektronisk kommunikation,

6. utpressning enligt 9 kap. 4 § första stycket brottsbalken, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i tre månader,

7. sabotage enligt 13 kap. 4 § brottsbalken,

8. mordbrand, allmänfarlig ödeläggelse, kapning, sjö- eller luftfartssabotage eller flygplats-sabotage enligt 13 kap. 1 §, 3 § första eller andra stycket, 5 a § eller 5 b § brottsbalken, om brottet innefattar sabotage enligt 4 § samma kapitel,

9. mened enligt 15 kap. 1 § första stycket brottsbalken, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i tre månader,

10. grovt barnpornografibrott eller barnpornografibrott som inte är ringa enligt 16 kap. 10 a § brottsbalken,

11. övergrepp i rättsak eller skyddande av brottsling enligt 17 kap. 10 § första eller fjärde stycket eller 11 § första eller andra stycket brottsbalken, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i tre månader,

12. grovt skyddande av brottsling enligt 17 kap. 11 § tredje stycket brottsbalken,

13. brott mot medborgerlig frihet enligt 18 kap. 5 § brottsbalken,

14. spioneri, utlandsspioneri, obehörig befattningsmed hemlig uppgift, grov obehörig befattningsmed hemlig uppgift eller olovlig underrättelseverksamhet mot Sverige, mot främmande makt eller mot person enligt 19 kap. 5, 6 a, 7,

8, 10, 10 a eller 10 b § brottsbalken,

15. grovt penningtvåtsbrott eller näringspenningtvått, grovt brott, enligt 5 § eller 7 § andra stycket lagen (2014:307) om straff för penningtvåtsbrott,

16. grovt insiderbrott enligt 2 kap. 1 § tredje stycket lagen (2016:1307) om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden,

17. företagsspioneri enligt 26 § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understötts av en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande macts räkning,

18. deltagande i en terroristorganisation, samröre med en terroristorganisation, finansiering av terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, offentlig uppmaning till terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, rekrytering till terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, utbildning för terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet eller resa för terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet enligt 4 a, 5, 6, 7, 8, 9 eller 10 § terroristbrottslagen (2022:666),

19. försök, förberedelse eller stämpling till ett brott som avses i 1–5, 7, 8, 10 eller 12–18, om en sådan gärning är belagd med straff,

20. försök, förberedelse eller stämpling till ett brott som avses i 6, 9 eller 11, om en sådan gärning är belagd med straff och det kan antas att gärningens straffvärde överstiger fängelse i tre månader,

21. ett annat brott, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i två år, eller

22. flera brott, om

a) en och samma person är skäligen misstänkt för samtliga brott,

b) det kan antas att den samlade brottslighetens straffvärde överstiger fängelse i två år,

c) det kan antas att vart och ett av brotten har utgjort ett led i en brottslighet som har utövats i organiserad form eller systematiskt, och

d) det för vart och ett av brotten är föreskrivet fängelse i ett år eller mer.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt denna paragraf får endast avse ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som

1. under den tid som tillståndet avser innehas eller har innehafts av den misstänkte eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av den misstänkte, eller

2. det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

18 b §

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation får även användas i syfte att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brott som avses i andra stycket, om åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt denna paragraf får användas vid en förundersökning om

1. ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år,

2. grovt dataintrång enligt 4 kap. 9 c § andra stycket brottsbalken, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i ett år,

3. våldtäkt eller våldtäkt mot barn enligt 6 kap. 1 § första stycket eller 4 § första eller andra stycket brottsbalken,

4. grovt bedrägeri enligt 9 kap. 3 § brottsbalken, om gärningen har begåtts med hjälp av elektronisk kommunikation och det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i ett år,

5. utpressning enligt 9 kap. 4 § första stycket brottsbalken, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i ett år,

6. grov utpressning enligt 9 kap. 4 § andra stycket brottsbalken,

7. allmänfarlig ödeläggelse eller grovt sabotage enligt 13 kap. 3 § första stycket eller 5 § brottsbalken,

8. krigsanstiftan eller grovt utlandsspioneri enligt 19 kap. 2 eller 6 b § brottsbalken,

9. grovt narkotikabrott enligt 3 § första stycket narkotikastrafflagen (1968:64),

10. grovt vapenbrott enligt 9 kap. 1 a § första stycket vapenlagen (1996:67),

11. grov narkotikasmuggling, grov vapensmuggling eller grov smuggling av explosiv vara enligt 6 § tredje stycket, 6 a § tredje stycket eller 6 b § tredje stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling,

12. grovt brott enligt 29 a § första stycket lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor,

13. grovt penningtvåtsbrott eller näringspenningtvätt, grovt brott, enligt 5 § eller 7 § andra stycket lagen (2014:307) om straff för penningtvåtsbrott, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i ett år,

14. terroristbrott enligt 4 § terroristbrottslagen (2022:666),

15. ett brott som avses i 18 a § andra stycket 3, 4, 7, 8, 10, 13, 14, 17 eller 18,

16. försök, förberedelse eller stämpling till ett brott som avses i

1, 3, 6–12, 14 eller 15, om en sådan gärning är belagd med straff,

17. försök, förberedelse eller stämpling till ett brott som avses i 2, 4, 5 eller 13, om en sådan gärning är belagd med straff och det kan antas att gärningens straffvärde överstiger fängelse i ett år,

18. ett annat brott, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i fyra år, eller

19. flera brott, om

a) det kan antas att samtliga brott har begåtts av en och samma person,

b) det kan antas att den samlade brottslighetens straffvärde överstiger fängelse i fyra år,

c) det kan antas att vart och ett av brotten har utgjort ett led i en brottslighet som har utövats i organiserad form eller systematiskt, och

d) det för vart och ett av brotten inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i sex månader eller det är fråga om försök, förberedelse eller stämpling till ett sådant brott, om en sådan gärning är belagd med straff.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt denna paragraf får endast avse ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som

1. det finns särskild anledning att anta att gärningsmannen eller någon annan som har medverkat till brottet eller brotten under den tid som tillståndet avser har använt eller kommer att använda, eller

2. det finns synnerlig anledning att anta att gärningsmannen eller någon annan som har medverkat till brottet eller brotten under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

19 §⁴

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation innebär att uppgifter i hemlighet hämtas in om

1. meddelanden som i ett elektroniskt kommunikationsnät överförs eller har överförts till eller från ett telefonnummer eller annan adress,

2. vilka elektroniska kommunikationsutrustningar som har funnits inom ett visst geografiskt område, eller

3. i vilket geografiskt område en viss elektronisk kommunikationsutrustning finns eller har funnits.

Genom hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får sådana meddelanden som avses i första stycket 1 även hindras från att nå fram.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får användas vid en förundersökning om

1. brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i sex månader,

2. dataintrång enligt 4 kap. 9 c § brottsbalken, barnpornografibrott enligt 16 kap. 10 a § brottsbalken som inte är att anse som ringa, narkotikabrott enligt 1 § narkotikastrafflagen (1968:64), narkotika-smuggling enligt 6 § första stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling,

3. brott som avses i 18 § andra stycket 2–7, eller

4. försök, förberedelse eller stämpling till brott som avses i 1–3, om en sådan gärning är belagd med straff.

I fall som avses i 20 § andra stycket får hemlig övervakning av elektronisk kommunikation dock användas endast vid en förundersökning som avser brott som kan leda till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt 18 § andra stycket.

⁴ Senaste lydelse 2022:316.

19 a §

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får användas om någon är skäligen misstänkt för brott som avses i andra stycket och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt denna paragraf får användas vid en förundersökning om

1. ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i sex månader,

2. dataintrång enligt 4 kap. 9 c § första stycket brottsbalken,

3. barnpornografibrott som inte är ringa enligt 16 kap. 10 a § brottsbalken,

4. narkotikabrott enligt 1 § narkotikastrafflagen (1968:64),

5. narkotikasmuggling enligt 6 § första stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling,

6. försök, förberedelse eller stämpling till ett brott som avses i 1–5, om en sådan gärning är belagd med straff, eller

7. andra brott som kan leda till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt 18 a § andra stycket.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt denna paragraf får endast avse ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som

1. under den tid som tillståndet avser innehas eller har innehafts av den misstänkte eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av den misstänkte, eller

2. det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

19 b §

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får även användas i syfte att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brott som avses i andra stycket, om åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt denna paragraf får användas vid en förundersökning om

1. ett brott som avses i 18 a § andra stycket 1–21, eller

2. flera brott, om

a) det kan antas att samtliga brott har begåtts av en och samma person,

b) det kan antas att den samlade brottslighetens straffvärde överstiger fängelse i två år,

c) det kan antas att vart och ett av brotten har utgjort ett led i en brottslighet som har utövats i organiserad form eller systematiskt, och

d) det för vart och ett av brotten är föreskrivet fängelse i ett år eller mer.

Hemlig kameraövervakning

20 a §⁵

Hemlig kameraövervakning innebär att fjärrstyrda tv-kameror, andra optisk-elektroniska instrument eller därmed jämförbara utrustningar används för optisk personövervakning vid förundersökning i brottmål, utan att upplysning om övervakningen lämnas.

Hemlig kameraövervakning får användas vid en förundersökning om

1. brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,

2. brott som avses i 18 § andra stycket 2–7,

3. försök, förberedelse eller stämpling till brott som avses i 1

⁵ Senaste lydelse 2022:316.

eller 2, om en sådan gärning är belagd med straff, eller

4. annat brott om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i två år.

20 b §⁶

Hemlig kameraövervakning får, utom i fall som avses i 20 c §, användas endast om någon är skäligen misstänkt för brottet och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen.

Åtgärden får, utom i fall som avses i 20 c §, avse endast en sådan plats där den misstänkte kan antas komma att uppehålla sig.

Hemlig kameraövervakning får användas vid en förundersökning om brott som avses i 18 a § andra stycket, om någon är skäligen misstänkt för brottet eller brotten och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen.

Ett tillstånd till hemlig kameraövervakning enligt första stycket får endast avse en sådan plats där den misstänkte kan antas komma att uppehålla sig.

Trots andra stycket får ett tillstånd till hemlig kameraövervakning enligt första stycket avse den skäligen misstänkte i stället för en viss plats, om det finns särskilda skäl för det. Beslutet får då verkställas endast genom att övervakningen riktas mot en plats där den misstänkte kan antas komma att uppehålla sig. De tekniska hjälpmedel som används får aldrig placeras på en plats som skyddas mot intrång.

20 c §⁷

Om det inte finns någon som är skäligen misstänkt för brottet, får hemlig kameraövervakning användas för att övervaka den plats där brottet har begåtts eller en nära omgivning till denna plats. Hemlig kameraövervakning enligt denna paragraf får ske endast om syftet är att fastställa vem som skäligen kan misstänkas för brottet och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen.

Om det vid en förundersökning om brott som avses i andra stycket inte finns någon som är skäligen misstänkt för brottet eller brotten, får hemlig kameraövervakning även användas i syfte att fastställa vem som skäligen kan misstänkas för brottet eller brotten, om åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen.

⁶ Senaste lydelse 2008:855.

⁷ Senaste lydelse 2008:855.

Hemlig kameraövervakning enligt denna paragraf får användas vid en förundersökning om

1. ett brott som avses i 18 a § andra stycket 1–21, eller

2. flera brott, om

a) det kan antas att samtliga brott har begåtts av en och samma person,

b) det kan antas att den samlade brottslighetens straffvärde överstiger fängelse i två år,

c) det kan antas att vart och ett av brotten har utgjort ett led i en brottslighet som har utövats i organiserad form eller systematiskt, och

d) det för vart och ett av brotten är föreskrivet fängelse i ett år eller mer.

Hemlig kameraövervakning enligt denna paragraf får endast användas för att övervaka en plats där brottet eller något av brotten har begåtts eller en nära omgivning till en sådan plats.

Hemlig rumsavlyssning

20 d §⁸

Med hemlig rumsavlyssning avses avlyssning eller upptagning som

1. görs i hemlighet och med ett tekniskt hjälpmedel som är avsett att återge ljud, och

2. avser tal i enrum, samtal mellan andra eller förhandlingar vid sammanträden eller andra sammankomster som allmänheten inte har tillträde till.

Hemlig rumsavlyssning får användas vid en förundersökning om

1. brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år, 1. ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år,

2. spioneri, utlandsspioneri eller grovt utlandsspioneri enligt 19 kap. 5, 6 a eller 6 b § brottsbalken,

3. brott som avses i 26 § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understötts av en främmande makt eller av någon 3. företagsspioneri enligt 26 § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understötts av en främmande makt eller av någon

⁸ Senaste lydelse 2022:1520.

som har agerat för en främmande makts räkning och det kan antas att brottet inte leder till endast böter,

4. annat brott om det *med hänsyn till omständigheterna* kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i fyra år *och det är fråga om*

a) människohandel enligt 4 kap. 1 a § brottsbalken,

b) grov *människoexploatering* enligt 4 kap. 1 b § tredje stycket brottsbalken,

c) våldtäkt enligt 6 kap. 1 § första stycket brottsbalken,

d) grovt *sexuellt övergrepp* enligt 6 kap. 2 § tredje stycket brottsbalken,

e) våldtäkt *mot barn* enligt 6 kap. 4 § första eller andra stycket brottsbalken,

f) grovt *sexuellt övergrepp mot barn* enligt 6 kap. 6 § tredje stycket brottsbalken,

g) grovt *utnyttjande av barn för sexuell posering* enligt 6 kap. 8 § tredje stycket brottsbalken,

h) grovt *koppleri* enligt 6 kap. 12 § tredje stycket brottsbalken,

i) grov *utpressning* enligt 9 kap. 4 § andra stycket brottsbalken,

j) grovt *barnpornografibrott* enligt 16 kap. 10 a § sjätte stycket brottsbalken,

k) grovt *övergrepp i rättssak* enligt 17 kap. 10 § tredje stycket brottsbalken,

l) grovt *narkotikabrott* enligt 3 § narkotikastrafflagen (1968:64), eller

m) grov *narkotikasmuggling* enligt 6 § tredje stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling,

som har agerat för en främmande makts räkning och det kan antas att brottet inte leder till endast böter,

4. *försök, förberedelse eller stämpling till ett brott som avses i 1–3, om en sådan gärning är belagd med straff,*

5. *ett annat brott, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i fyra år, eller*

6. flera brott, om

a) en och samma person är skäligen misstänkt för samtliga brott,

b) det kan antas att den samlade brottslighetens straffvärde överstiger fängelse i fyra år,

c) det kan antas att vart och ett av brotten har utgjort ett led i en brottslighet som har utövats i organiserad form eller systematiskt, och

d) det för vart och ett av brotten inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i sex månader eller det är fråga om försök, förberedelse eller stämpling till ett sådant brott, om en sådan gärning är belagd med straff.

5. försök, förberedelse eller stämpling till brott som avses i 1–3, om en sådan gärning är belagd med straff,

6. försök, förberedelse eller stämpling till brott som avses i 4, om en sådan gärning är belagd med straff och det med hänsyn till omständigheterna kan antas att gärningens straffvärde överstiger fängelse i fyra år.

20 e §⁹

Hemlig rumsavlyssning får användas *endast* om någon är skäligen misstänkt för *ett* brott som avses i 20 d § och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen.

Åtgärden får avse *endast* en plats där det finns särskild anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig. *Avser åtgärden* någon annan stadigvarande bostad än den misstänktes, *får hemlig rumsavlyssning användas* endast om det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig där.

Hemlig rumsavlyssning får *endast* användas om någon är skäligen misstänkt för brott som avses i 20 d § *andra stycket* och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen.

Ett tillstånd till hemlig rumsavlyssning får *endast* avse en plats där det finns särskild anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig. *Tillståndet får avse* någon annan stadigvarande bostad än den misstänktes *endast* om det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig där.

⁹ Senaste lydelse 2014:1419.

Trots andra stycket får ett tillstånd till hemlig rumsavlyssning avse den skäligen misstänkte i stället för en viss plats, om det finns särskilda skäl för det. Beslutet får då verkställas endast genom att avlyssningen riktas mot en plats där det finns särskild anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig. Avlyssningen får riktas mot någon annan stadigvarande bostad än den misstänktes endast om det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig där. De tekniska hjälpmedel som används får aldrig placeras på en plats som skyddas mot intrång.

Hemlig rumsavlyssning får inte avse

1. en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas för verksamhet som tystnadsplikt gäller för enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen,

2. en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas för verksamhet som bedrivs av advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter eller familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2001:453), eller

3. en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas av präster inom trossamfund eller av dem som har motsvarande ställning inom sådana samfund, för bikt eller enskild själavård.

Tillståndsprövning21 §¹⁰

Frågor om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning prövas av rätten på ansökan av åklagaren.

Frågor om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning prövas av rätten på ansökan av åklagaren. *Om en ansökan om hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning avser den skäligen misstänkte i stället för en viss plats, ska åklagaren i samband med ansökan föreslå sådana villkor som avses i sjätte stycket.*

I ett beslut att tillåta åtgärder enligt första stycket ska det anges vilken tid tillståndet avser. Tiden får inte bestämmas längre än nödvändigt. När det gäller tid som infaller efter beslutet får tiden inte överstiga en månad från dagen för beslutet.

I ett tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska det anges vilket telefonnummer eller annan adress, vilken elektronisk kommunikationsutrustning eller vilket geografiskt område tillståndet avser. Det ska vidare särskilt anges om åtgärden får verkställas utanför allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationsnät.

I ett tillstånd till hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning ska det anges vilken plats tillståndet gäller. Om tillståndet är förenat med ett särskilt tillstånd enligt 25 a § att få tillträde till en plats för att installera tekniska hjälpmedel, ska det anges särskilt i beslutet.

I ett tillstånd till hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning ska det anges vilken plats tillståndet gäller. *Om tillståndet avser den skäligen misstänkte, ska i stället det anges i beslutet.* Om tillståndet är förenat med ett tillträdestillstånd enligt 25 a §, ska även det anges i beslutet.

I ett beslut att tillåta hemlig rumsavlyssning ska det också anges vem som är skäligen misstänkt för brottet.

I ett beslut att tillåta hemlig rumsavlyssning ska det också anges vem som är skäligen misstänkt för brottet *eller brotten.*

I ett beslut att tillåta åtgärder enligt första stycket ska det, när det finns skäl till detta, också i övrigt anges villkor för att tillgodose intresset av att enskildas personliga integritet inte kränks in onödan.

I ett beslut att tillåta åtgärder enligt första stycket ska det, när det finns skäl till detta, också i övrigt anges villkor för att tillgodose intresset av att enskildas personliga integritet inte kränks in onödan. *I ett tillstånd till hemlig kamera-*

¹⁰ Senaste lydelse 2014:1419.

övervakning eller hemlig rumsavlyssning som avser den skäligen misstänkte ska sådana villkor alltid anges.

21 a §¹¹

Om det kan befaras att det skulle medföra en fördröjning av väsentlig betydelse för utredningen att inhämta rättens tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning, får tillstånd till åtgärden ges av åklagaren i avvaktan på rättens beslut.

Om åklagaren har gett ett sådant tillstånd, ska han eller hon utan dröjsmål skriftligt anmäla beslutet till rätten. I anmälan ska skälen för åtgärden anges. Rätten ska skyndsamt pröva ärendet. Om rätten finner att det inte finns skäl för åtgärden, ska den upphäva beslutet.

Om åklagarens beslut har verkställts innan rätten gjort en prövning som avses i andra stycket, ska rätten pröva om det funnits skäl för åtgärden. Om rätten finner att det saknats sådana skäl, får de inhämtade uppgifterna inte användas i en brottsutredning till nackdel för den som har omfattats av avlyssningen eller övervakningen, eller för någon annan som uppgifterna avser.

Om det kan befaras att det skulle medföra en fördröjning av väsentlig betydelse för utredningen att inhämta rättens tillstånd i en fråga om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning, får tillstånd till åtgärden ges av åklagaren i avvaktan på rättens beslut.

Om åklagaren har gett ett sådant tillstånd, ska han eller hon snarast möjligt skriftligt anmäla beslutet till rätten. I anmälan ska skälen för åtgärden anges. Rätten ska skyndsamt pröva ärendet. Om rätten finner att det inte finns skäl för åtgärden, ska den upphäva beslutet.

Vissa gemensamma bestämmelser

20 §

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får, om inte annat följer av andra stycket, endast ske om någon är skäligen misstänkt för brottet och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen. Åtgärden får endast avse

21 b §¹²

¹¹ Senaste lydelse 2014:1419.

¹² Senaste lydelse av tidigare 27 kap. 20 § 2012:281.

1. ett telefonnummer eller annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som under den tid som tillståndet avser innehas eller har innehafts av den misstänkte eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av den misstänkte, eller

2. ett telefonnummer eller annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får, utöver vad som anges i första stycket, ske i syfte att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brottet, om åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen. Övervakning som innebär att uppgifter hämtas in om meddelanden får dock endast avse förfluten tid.

Avlyssning eller övervakning får inte avse meddelanden som endast överförs eller har överförts i ett elektroniskt kommunikationsnät som med hänsyn till sin begränsade omfattning och omständigheterna i övrigt får anses vara av mindre betydelse från allmän kommunikationssynpunkt.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får inte avse meddelanden som endast överförs eller har överförts i ett elektroniskt kommunikationsnät som med hänsyn till sin begränsade omfattning och omständigheterna i övrigt får anses vara av mindre betydelse från allmän kommunikationssynpunkt.

22 a §

Ett tillstånd till hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning får inte avse

1. en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas för verksamhet som tystnadsplikt gäller för enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen,

2. en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att

användas för verksamhet som bedrivs av advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter eller familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2001:453), eller

3. en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas av präster inom trossamfund eller av dem som har motsvarande ställning inom sådana samfund, för bikt eller enskild själavård.

Om ett tillstånd till hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning avser den skäligen misstänkte i stället för en viss plats, får de tekniska hjälpmedel som används inte placeras på sådana platser som avses i första stycket. Övervakningen eller avlyssningen får inte heller riktas mot sådana platser.

23 a §¹³

Om det vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning har kommit fram uppgifter om ett annat brott än det som har legat till grund för beslutet om avlyssning eller övervakning, får uppgifterna användas för att utreda brottet. Förundersökning eller motsvarande utredning om brottet får dock inledas på grund av dessa uppgifter endast om

1. det är föreskrivet fängelse i ett år eller däröver för brottet och det kan antas att brottet inte leder till endast böter, eller

2. det finns särskilda skäl.

Om det vid hemlig rumsavlyssning har kommit fram uppgifter om ett annat brott än det som har

Åklagare får besluta att uppgifter som har kommit fram vid användning av hemliga tvångsmedel enligt detta kapitel får användas för ett annat ändamål än det som har legat till grund för åtgärden.

¹³ Senaste lydelse 2014:1419.

legat till grund för beslutet om hemlig rumsavlyssning, får uppgifterna användas för att utreda brottet endast om det är fråga om

- 1. brott som anges i 20 d §, eller*
- 2. annat brott, om det är föreskrivet fängelse i tre år eller däröver för brottet.*

Om det har kommit fram uppgifter om förestående brott, får uppgifterna användas för att förhindra brott.

24 §¹⁴

En upptagning eller uppteckning som har gjorts vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning ska granskas snarast möjligt. I fråga om sådan granskning tillämpas 12 § första stycket.

Upptagningar och uppteckningar som avses i första stycket ska, *i de delar de är av betydelse från brottsutredningssynpunkt*, bevaras till dess *förundersökningen* har lagts ned eller avslutats eller, om åtal väckts, målet har avgjorts slutligt. I de delar som upptagningarna och uppteckningarna är av betydelse för att förhindra förestående brott ska de bevaras så länge det behövs för att förhindra brott. *De ska därefter förstöras.*

Trots andra stycket får brottsutredande myndigheter behandla uppgifter från upptagningar och uppteckningar i enlighet med vad som är särskilt föreskrivet i lag. Uppgifter från hemlig rumsavlyssning får dock behandlas endast om de rör förestående brott eller brott som avses i 23 a § andra stycket.

Upptagningar och uppteckningar som avses i första stycket ska bevaras till dess *de förundersökningar där de använts* har lagts ned eller avslutats eller, om åtal väckts, målet *eller målen* har avgjorts slutligt. I de delar som upptagningarna och uppteckningarna är av betydelse för att förhindra förestående brott ska de bevaras så länge det behövs för att förhindra brott.

När uppgifter inte längre ska bevaras enligt andra stycket ska de förstöras. Om den misstänkte medger det får de förstöras tidigare.

¹⁴ Senaste lydelse 2014:1419.

Tillträdestillstånd25 a §¹⁵

Vid hemlig rumsavlyssning får den verkställande myndigheten, efter särskilt tillstånd, i hemlighet skaffa sig tillträde till och installera tekniska hjälpmedel på en plats som annars skyddas mot intrång. *Ett sådant tillstånd får avse endast den plats som ska avlyssnas eller, om det finns särskilda skäl, en plats som direkt angränsar till den platsen. Ett tillstånd att skaffa sig tillträde till en sådan angränsande plats får dock inte avse någon annan stadigvarande bostad än den misstänktes.*

Om en plats ska bli föremål för både hemlig rumsavlyssning och hemlig kameraövervakning, får ett särskilt tillstånd enligt första stycket meddelas även för kameraövervakningen. Detta får dock inte avse tillträde för installation av tekniska hjälpmedel i någons stadigvarande bostad.

Om ett tillstånd enligt första eller andra stycket avser ett fordon, får den verkställande myndigheten, om det behövs, tillfälligt flytta fordonet i samband med tillträdet.

Om ett tekniskt hjälpmedel har installerats med stöd av ett tillstånd enligt första eller andra stycket, ska hjälpmedlet tas bort eller göras obrukbart så snart som möjligt efter det att tiden för tillståndet har gått ut eller tillståndet har upphävts.

När ett beslut om hemlig rumsavlyssning eller hemlig kameraövervakning verkställs får olägenhet eller skada inte förorsakas

Vid hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning får den verkställande myndigheten, efter särskilt tillstånd, i hemlighet skaffa sig tillträde till och installera tekniska hjälpmedel på en plats som annars skyddas mot intrång.

Ett tillträdestillstånd enligt första stycket får endast avse den plats som ska övervakas eller avlyssnas eller, om det finns särskilda skäl, en plats som direkt angränsar till den platsen. Ett tillstånd att skaffa sig tillträde till en sådan angränsande plats får dock inte avse någon annan stadigvarande bostad än den misstänktes. Ett tillstånd som avser hemlig kameraövervakning får aldrig avse tillträde för installation av tekniska hjälpmedel i någons stadigvarande bostad.

Om ett tillträdestillstånd avser ett fordon, får den verkställande myndigheten, om det behövs, tillfälligt flytta fordonet i samband med tillträdet.

Om ett tekniskt hjälpmedel har installerats med stöd av ett tillträdestillstånd, ska hjälpmedlet tas bort eller göras obrukbart så snart som möjligt efter det att tiden för tillståndet har gått ut eller tillståndet har upphävts.

När ett beslut om hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning verkställs får olägenhet

¹⁵ Senaste lydelse 2014:1419.

utöver vad som är absolut nödvändigt.

eller skada inte förorsakas utöver vad som är absolut nödvändigt.

Offentligt ombud

26 §

Offentliga ombud ska bevaka enskildas integritetsintressen i ärenden hos domstol om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning.

Ett offentligt ombud har rätt att ta del av det som förekommer i ärendet, yttra sig i ärendet och överklaga rättens beslut.

Underrättelse till enskild

31 §¹⁶

Den som är eller har varit misstänkt för brott ska, om inte annat följer av 33 §, underrättas om sådan hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning som han eller hon har utsatts för.

Om avlyssning eller övervakning av elektronisk kommunikation har avsett ett telefonnummer eller annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som innehas av någon annan än den misstänkte, ska även innehavaren underrättas. Detta gäller dock inte om annat följer av 33 § eller inhämtning har skett med stöd av 20 § andra stycket och integritetsintrånget för den enskilde kan antas vara ringa.

Om avlyssning eller övervakning av elektronisk kommunikation har avsett ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som innehas av någon annan än den misstänkte, ska även innehavaren underrättas. Detta gäller dock inte om annat följer av 33 § eller inhämtning har skett med stöd av 19 b § och integritetsintrånget för den enskilde kan antas vara ringa.

Om kameraövervakning eller rumsavlyssning har avsett en plats som innehas av någon annan än den misstänkte och som allmänheten inte har tillträde till, ska även innehavaren av platsen underrättas om inte annat följer av 33 §.

En underrättelse ska lämnas så snart det kan ske utan men för utredningen, dock senast en månad efter det att förundersökningen avslutades.

En underrättelse behöver inte lämnas till den som enligt 23 kap. 18 §, 18 a §, 24 kap. 9 a § eller på något annat sätt redan har fått del av eller

¹⁶ Senaste lydelse 2017:176.

tillgång till uppgifterna. Någon underrättelse behöver inte heller lämnas om den med hänsyn till omständigheterna uppenbart är utan betydelse.

Behörig domstol för prövning av vissa frågor om hemliga tvångsmedel

34 §¹⁷

Frågor om tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning eller kvarhållande av försändelse enligt 9 § eller 9 a § andra stycket får vid förundersökning om brott som avses i 18 § andra stycket 2–7 eller försök, förberedelse eller stämpling till ett sådant brott, om en sådan gärning är belagd med straff, utöver av domstol som föreskrivs i 19 kap., prövas av Stockholms tingsrätt.

Frågor om tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning eller kvarhållande av försändelse enligt 9 § eller 9 a § andra stycket får vid en förundersökning om följande brott, utöver av domstol som föreskrivs i 19 kap., prövas av Stockholms tingsrätt:

1. sabotage eller grovt sabotage enligt 13 kap. 4 eller 5 § brottsbalken,

2. mordbrand, grov mordbrand, allmänfarlig ödeläggelse, grov allmänfarlig ödeläggelse, kapning, sjö- eller luftfartssabotage eller flygplatssabotage enligt 13 kap. 1, 2, 3, 5 a eller 5 b § brottsbalken, om brottet innefattar sabotage enligt 4 § samma kapitel,

3. uppror, väpnat hot mot laglig ordning eller brott mot medborgerlig frihet enligt 18 kap. 1, 3 eller 5 § brottsbalken,

4. högförräderi, krigsanstiftan, spioneri, grovt spioneri, utlandsspioneri, grovt utlandsspioneri, obehörig befattning med hemlig uppgift, grov obehörig befattning med hemlig uppgift eller olovlig underrättelseverksamhet mot Sverige, mot främmande makt eller mot person enligt 19 kap. 1, 2, 5, 6,

¹⁷ Senaste lydelse 2022:1215.

6 a, 6 b, 7, 8, 10, 10 a eller 10 b §
brottsbalken,

5. företagsspioneri enligt 26 §
lagen (2018:558) om företagshem-
ligheter, om det finns anledning att
anta att gärningen har begåtts på
uppdrag av eller har understötts av
en främmande makt eller av någon
som har agerat för en främmande
makts räkning,

6. terroristbrott, deltagande i en
terroristorganisation, samröre med
en terroristorganisation, finan-
siering av terrorism eller särskilt
allvarlig brottslighet, offentlig upp-
maning till terrorism eller särskilt
allvarlig brottslighet, rekrytering
till terrorism eller särskilt allvarlig
brottslighet, utbildning för
terrorism eller särskilt allvarlig
brottslighet eller resa för terrorism
eller särskilt allvarlig brottslighet
enligt 4, 4 a, 5, 6, 7, 8, 9 eller 10 §
terroristbrottslagen (2022:666),
eller

7. försök, förberedelse eller
stämpling till ett brott som avses i
1–6, om en sådan gärning är
belagd med straff.

Dokumentation

35 §

Beslut och åtgärder som rör
hemliga tvångsmedel enligt detta
kapitel ska dokumenteras.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2023.
  2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för tillstånd som har beviljats före ikraftträdandet.
  3. För uppgifter från tvångsmedel som har verkställts före ikraftträdandet gäller 27 kap. 23 a och 24 §§ i den äldre lydelsen.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:97)
om förfarandet hos kommunerna,
förvaltningsmyndigheterna och domstolarna
under krig eller krigsfara m.m.

Härigenom föreskrivs att 28 § lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.¹ ska upphöra att gälla vid utgången av september 2023.

¹ Senaste lydelse av 28 § 2020:63.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 25 b och 28 a §§ lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

25 b §¹

Tekniskt bistånd med hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i form av omedelbar överföring av meddelanden eller uppgifter om meddelanden får lämnas i Sverige enligt denna paragraf.

Tekniskt bistånd lämnas på ansökan av en annan stat som är medlem i Europeiska unionen eller av Island eller Norge, om

1. avlyssningen eller övervakningen avser någon som befinner sig i en av dessa stater,

2. ansökan innehåller en bekräftelse på att ett beslut om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i en brottsutredning har meddelats i den ansökande staten, och

3. omedelbar överföring av meddelanden eller uppgifter om meddelanden kan ske under betryggande former till den ansökande staten.

Av ansökan ska det framgå under vilken tid åtgärden önskas. Ansökan ska vidare innehålla sådana uppgifter som behövs för att åtgärden ska kunna genomföras. Om den person som ansökan avser inte befinner sig i den ansökande staten, ska det också framgå av ansökan att ett sådant tillstånd som avses i 26 a § har lämnats av den stat där personen finns.

Ansökan ska prövas av åklagare. För beslutet om tekniskt bistånd tillämpas 27 kap. 18 § första och tredje styckena, 19 § första stycket, 20 § tredje stycket, 21 § andra och tredje styckena samt 23 § rättegångsbalken.

Ansökan ska prövas av åklagare. För beslutet om tekniskt bistånd tillämpas 27 kap. 18 §, 19 § första stycket, 21 § andra och tredje styckena, 21 b § och 23 § rättegångsbalken.

Om omedelbar överföring av meddelanden sker, får upptagning eller uppteckning inte göras i Sverige.

28 a §²

En ansökan om hemlig rumsavlyssning av någon som befinner sig i Sverige handläggs av åklagare. Åklagaren ska genast pröva om det finns förutsättningar för åtgärden och i sådant fall ansöka om rättens tillstånd.

En ansökan om hemlig rumsavlyssning av någon som befinner sig i Sverige handläggs av åklagare. Åklagaren ska genast pröva om det finns förutsättningar för åtgärden och i sådant fall ansöka om rättens tillstånd eller, när det får ske enligt

¹ Senaste lydelse 2012:284.

² Senaste lydelse 2014:1424.

*27 kap. 21 a § rättegångsbalken,
själv besluta om åtgärden.*

Upptagningar och uppteckningar behöver inte granskas enligt 27 kap. 24 § rättegångsbalken.

Upptagningar och uppteckningar får bevaras efter det att ärendet om rättslig hjälp har avslutats och återredovisning skett enligt 2 kap. 17 § endast om detta är tillåtet enligt 27 kap. 24 § rättegångsbalken.

Om åklagaren har fattat beslut enligt första stycket, ska återredovisning enligt 2 kap. 17 § ske först sedan rätten har fattat beslut om hemlig rumsavlyssning. Upptagningar och uppteckningar får bevaras efter det att ärendet om rättslig hjälp har avslutats och återredovisning skett enligt 2 kap. 17 § endast om detta är tillåtet enligt 27 kap. 24 § rättegångsbalken.

I fråga om underrättelse till en enskild enligt 27 kap. 31–33 §§ rättegångsbalken ska bestämmelserna i 4 kap. 25 § tredje stycket denna lag tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2023.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott

dels att 1–6, 8, 10, 12–14, 16 och 17 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 1 a, 6 b och 19 §§, av följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2023:260

Föreslagen lydelse

1 §

Tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 19 § första och andra styckena rättegångsbalken eller hemlig kameraövervakning enligt 27 kap. 20 a § första stycket rättegångsbalken får meddelas om det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för att en person kommer att utöva brottslig verksamhet som innefattar

Ett tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 19 § rättegångsbalken, hemlig kameraövervakning enligt 27 kap. 20 a § rättegångsbalken eller postkontroll enligt 4 § får beviljas om det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för att en person kommer att utöva brottslig verksamhet som innefattar

1. sabotage eller grovt sabotage enligt 13 kap. 4 eller 5 § brottsbalken,
2. mordbrand, grov mordbrand, allmänfarlig ödeläggelse, grov allmänfarlig ödeläggelse, kapning, sjö- eller luftfartssabotage eller flygplats-sabotage enligt 13 kap. 1, 2, 3, 5 a eller 5 b § brottsbalken, om brottet innefattar sabotage enligt 4 § samma kapitel,
3. uppror, väpnat hot mot laglig ordning eller brott mot medborgerlig frihet enligt 18 kap. 1, 3 eller 5 § brottsbalken,
4. högförräderi, krigsanstiftan, spioneri, grovt spioneri, utlandsspioneri, grovt utlandsspioneri, grov obehörig befattning med hemlig uppgift eller grov olovlig underrättelseverksamhet mot Sverige, mot främmande makt eller mot person enligt 19 kap. 1, 2, 5, 6, 6 a, 6 b eller 8 § eller 10 § andra stycket, 10 a § andra stycket eller 10 b § andra stycket brottsbalken,
5. företagsspioneri enligt 26 § lagen (2018:558) om företagsshemligheter, om det finns anledning att anta att den brottsliga verksamheten kommer att utövas på uppdrag av eller understödjas av en främmande makt eller av någon som kommer att agera för en främmande makts räkning,
6. terroristbrott, deltagande i en terroristorganisation, grovt brott, samröre med en terroristorganisation, grovt brott, finansiering av terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, grovt brott, offentlig uppmaning till terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, grovt brott, rekrytering till terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, grovt brott, eller utbildning för terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, grovt brott, enligt 4 §, 4 a §

tredje stycket, 5 § tredje stycket, 6 § tredje stycket, 7 § tredje stycket, 8 § tredje stycket eller 9 § tredje stycket terroristbrottslagen (2022:666), eller

7. mord, *dråp*, grov misshandel, synnerligen grov misshandel, människorov eller olaga frihetsberövande enligt 3 kap. 1, 2 eller 6 § eller 4 kap. 1 § eller 2 § första stycket brottsbalken i avsikt att påverka offentliga organ eller den som yrkesmässigt bedriver nyhetsförmedling eller annan journalistik att vidta eller avstå från att vidta en åtgärd eller att hämnas en åtgärd.

Tillstånd enligt första stycket får också *meddelas* om det finns en påtaglig risk för att det inom en organisation eller grupp kommer att utövas brottslig verksamhet som avses i första stycket och det kan befaras att en person som tillhör eller verkar för organisationen eller gruppen medvetet kommer att främja denna verksamhet.

Nuvarande lydelse

7. mord, grov misshandel, synnerligen grov misshandel, människorov eller olaga frihetsberövande enligt 3 kap. 1, 2 eller 6 § eller 4 kap. 1 § eller 2 § första stycket brottsbalken i avsikt att påverka offentliga organ eller den som yrkesmässigt bedriver nyhetsförmedling eller annan journalistik att vidta eller avstå från att vidta en åtgärd eller att hämnas en åtgärd.

Ett tillstånd enligt första stycket får också *beviljas* om det finns en påtaglig risk för att det inom en organisation eller grupp kommer att utövas brottslig verksamhet som avses i första stycket och det kan befaras att en person som tillhör eller verkar för organisationen eller gruppen medvetet kommer att främja denna verksamhet.

Föreslagen lydelse

1 a §

Ett tillstånd till sådana tvångsmedel som avses i 1 § första stycket får också beviljas om

1. det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för att det inom en organisation eller grupp kommer att utövas brottslig verksamhet som innefattar

a) mord, människorov, allmänfarlig ödeläggelse eller grov allmänfarlig ödeläggelse enligt 3 kap. 1 §, 4 kap. 1 § första stycket eller 13 kap. 3 § första eller tredje stycket brottsbalken,

b) grovt narkotikabrott eller synnerligen grovt narkotikabrott enligt 3 § narkotikastrafflagen (1968:64),

c) grovt vapenbrott eller synnerligen grovt vapenbrott enligt 9 kap. 1 a § vapenlagen (1996:67),

d) grov narkotikasmuggling, synnerligen grov narkotikasmuggling, grov vapensmuggling, synnerligen

grov vapensmuggling, grov smuggling av explosiv vara eller synnerligen grov smuggling av explosiv vara enligt 6 § tredje eller fjärde stycket, 6 a § tredje eller fjärde stycket eller 6 b § tredje eller fjärde stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling, eller

e) grovt brott eller synnerligen grovt brott enligt 29 a § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor, och

2. det kan befaras att en person som tillhör eller verkar för organisationen eller gruppen medvetet kommer att främja denna verksamhet.

2 §¹

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 1 § får endast avse

1. ett telefonnummer eller annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som under den tid tillståndet avser innehas eller har innehafts av den person som avses i 1 § eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av honom eller henne, eller

2. ett telefonnummer eller annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som det finns synnerlig anledning att anta att den person som avses i 1 § under den tid tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Avlyssning eller övervakning får inte avse meddelanden som endast överförs eller har överförts i ett elektroniskt kommunikationsnät som med hänsyn till sin begränsade omfattning och omständigheterna i övrigt får anses vara av mindre betydelse från allmän kommunikationssynpunkt.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 1 eller 1 a § får endast avse *ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som*

1. under den tid som tillståndet avser innehas eller har innehafts av den person som avses i 1 eller 1 a § eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av honom eller henne, eller

2. det finns synnerlig anledning att anta att den person som avses i 1 eller 1 a § under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

¹ Senaste lydelse 2014:1421.

3 §²

Hemlig kameraövervakning enligt 1 § får endast avse

1. en plats där den person som avses i 1 § kan antas komma att uppehålla sig, eller

2. en plats där den brottsliga verksamheten som avses i 1 § kan antas komma att utövas eller en nära omgivning till denna plats.

Hemlig kameraövervakning enligt 1 *eller* 1 a § får endast avse

1. en plats där den person som avses i 1 *eller* 1 a § kan antas komma att uppehålla sig, eller

2. en plats där den brottsliga verksamheten som avses i 1 *eller* 1 a § kan antas komma att utövas eller en nära omgivning till denna plats.

4 §

Under de förutsättningar som anges i 1 § får tillstånd meddelas att undersöka, öppna och granska brev, telegram, paket eller andra försändelser som finns hos ett befordringsföretag.

I det tillstånd som avses i första stycket kan rätten förordna att en försändelse som avses i tillståndet och som ankommer till ett befordringsföretag ska hållas kvar till dess att den närmare har undersökts, öppnats eller granskats. Förordnandet ska innehålla en underrättelse om att meddelande om åtgärden inte får lämnas till avsändaren, mottagaren eller någon annan, utan tillstånd av den som har begärt åtgärden.

Med postkontroll avses i denna lag att en försändelse som finns hos ett befordringsföretag hålls kvar till dess att den har undersökts, öppnats eller granskats.

5 §

Tillstånd enligt denna lag får meddelas endast om

1. åtgärden är av synnerlig vikt för att förhindra sådan brottslig verksamhet som avses i 1 §, och

2. skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den som avses i 1 § eller för något annat motstående intresse.

Ett tillstånd enligt denna lag får beviljas endast om

1. åtgärden är av synnerlig vikt för att förhindra sådan brottslig verksamhet som avses i 1 *eller* 1 a §, och

2. skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den person som avses i 1 *eller* 1 a § eller för något annat motstående intresse.

² Senaste lydelse 2014:1421.

6 §³

Frågan om tillstånd till tvångsmedel enligt 1–5 §§ prövas av Stockholms tingsrätt. Frågan tas upp på ansökan av åklagaren.

Frågor om tillstånd till tvångsmedel prövas av rätten på ansökan av åklagaren.

Frågor om tillstånd till tvångsmedel enligt 1 § prövas av Stockholms tingsrätt. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva en ansökan om tillstånd till tvångsmedel enligt 1 a §.

Vid tillståndsprövningen ska vad som föreskrivs om offentliga ombud i 27 kap. 26–30 §§ rättegångsbalken tillämpas.

Vid tillståndsprövningen ska det som föreskrivs om offentliga ombud i 27 kap. 26–30 §§ rättegångsbalken tillämpas.

6 b §

När rätten har beslutat i frågor om tillstånd till tvångsmedel enligt 1 a § ska den skyndsamt underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden om beslutet.

8 §⁴

I ett beslut om tillstånd till tvångsmedel ska det anges

1. vilket eller vilka tvångsmedel som får användas,
2. vilken eller vilka av punkterna i 1 § första stycket 1–7 som ligger till grund för tillståndet, och
3. under vilken tid tillståndet gäller.

I ett beslut om tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska det, förutom de uppgifter som framgår av första stycket, anges

1. vilket telefonnummer eller annan adress eller vilken elektronisk kommunikationsutrustning tillståndet avser, och
2. om åtgärden får verkställas utanför allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationsnät.

I ett beslut om tillstånd till hemlig kameraövervakning ska, förutom de uppgifter som framgår av första stycket, den plats anges som tillståndet avser.

I ett beslut om tillstånd till postkontroll ska det, förutom de uppgifter som framgår av första stycket, anges

³ Senaste lydelse 2014:1421.

⁴ Senaste lydelse 2014:1421.

1. vilka försändelser som tillståndet omfattar, och

2. att information om åtgärden inte får lämnas till någon utan medgivande av den som har begärt åtgärden.

I ett beslut om tillstånd till tvångsmedel ska det, när det finns skäl till detta, också i övrigt anges villkor för att tillgodose intresset av att enskildas personliga integritet inte kränks i onödan.

10 §⁵

Om det inte längre finns skäl för ett tillstånd till tvångsmedelsanvändning enligt denna lag, ska åklagaren eller rätten omedelbart häva beslutet om tillstånd. Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen ska omedelbart underrätta åklagaren om omständigheter som har betydelse för om beslutet ska hävas.

Om det inte längre finns skäl för ett tillstånd till tvångsmedelsanvändning enligt denna lag, ska åklagaren eller rätten omedelbart upphäva beslutet om tillstånd. Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Tullverket ska omedelbart underrätta åklagaren om omständigheter som har betydelse för om beslutet ska upphävas.

12 §⁶

Om det vid tvångsmedelsanvändning enligt denna lag har kommit fram uppgifter om annan förestående brottslig verksamhet än den som omfattas av tillstånd enligt 1 §, får uppgifterna användas för att förhindra brott.

Om det har kommit fram uppgifter om brott, får uppgifterna användas för att utreda brottet endast om det är fråga om

1. brott som anges i 1 § eller försök, förberedelse eller stämpling till ett sådant brott, om en sådan gärning är belagd med straff, eller

2. annat brott, om det är föreskrivet fängelse i tre år eller däröver för brottet.

Åklagare får besluta att uppgifter som har kommit fram vid användning av tvångsmedel enligt denna lag får användas för ett annat ändamål än det som har legat till grund för tillståndet.

13 §⁷

En upptagning eller uppteckning som har gjorts vid hemlig avlyssning av elektronisk kom-

En upptagning eller uppteckning som har gjorts vid hemlig avlyssning av elektronisk kom-

⁵ Senaste lydelse 2014:1421.

⁶ Senaste lydelse 2014:1421.

⁷ Senaste lydelse 2014:1421. Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket tas bort.

munikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning ska granskas snarast möjligt. Granskningen får utföras *endast* av rätten, en åklagare, Säkerhetspolisen *eller* Polismyndigheten. Efter anvisning av rätten, en åklagare eller någon av de nämnda myndigheterna får granskningen utföras *även* av en sakkunnig eller någon annan som har anlitats i ärendet.

Upptagningar och uppteckningar ska, i de delar de är av betydelse för att förhindra förestående brott, bevaras så länge det behövs för att förhindra brott. I de delar upptagningarna och uppteckningarna innehåller sådana uppgifter om brott som enligt 12 § får användas för att utreda brott ska de bevaras till dess att förundersökningen har lagts ned eller avslutats eller, om åtal har väckts, målet har avgjorts slutligt. De ska därefter förstöras.

Trots andra stycket får brottsutredande myndigheter behandla uppgifter från upptagningar och uppteckningar i enlighet med vad som är särskilt föreskrivet i lag om uppgifterna rör förestående brott eller brott som avses i 12 § andra stycket.

munikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning ska granskas snarast möjligt. Granskningen får utföras av rätten, en åklagare, Säkerhetspolisen, Polismyndigheten *eller Tullverket*. Efter anvisning av rätten, en åklagare eller någon av de nämnda myndigheterna får granskningen *även* utföras av en sakkunnig eller någon annan som har anlitats i ärendet.

14 §⁸

En försändelse som omfattas av tillstånd *enligt* 4 § får undersökas, öppnas eller granskas av rätten, en åklagare, Säkerhetspolisen *eller* Polismyndigheten. Efter anvisning av rätten, en åklagare eller någon av de nämnda myndigheterna får granskningen utföras *även* av en sakkunnig eller någon annan som har anlitats i ärendet. Försändelsen ska undersökas snarast möjligt. När undersökningen har slutförts, ska *en försändelse som finns hos ett befordringsföretag* sändas till den som försändelsen är ställd till, om *försändelsen* inte tas i beslag.

En försändelse som omfattas av *ett tillstånd till postkontroll* får undersökas, öppnas eller granskas av rätten, en åklagare, Säkerhetspolisen, Polismyndigheten *eller Tullverket*. Efter anvisning av rätten, en åklagare eller någon av de nämnda myndigheterna får granskningen *även* utföras av en sakkunnig eller någon annan som har anlitats i ärendet. Försändelsen ska undersökas snarast möjligt. När undersökningen har slutförts, ska *försändelsen* sändas till den som försändelsen är ställd till, om *den* inte tas i beslag.

⁸ Senaste lydelse 2014:1421.

16 §⁹

Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt 1 § första stycket 7 ska underrättas om åtgärden. Om åtgärden har avsett ett telefonnummer eller annan adress, en viss elektronisk kommunikationsutrustning eller en plats som innehas av någon annan, ska även han eller hon underrättas. Vid hemlig kameraövervakning behöver dock innehavaren av en plats som allmänheten har tillträde till inte underrättas.

Underrättelsen ska lämnas så snart

Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt 1 § första stycket 7 *eller 1 a §* ska underrättas om åtgärden. Om åtgärden har avsett ett telefonnummer eller *en* annan adress, en viss elektronisk kommunikationsutrustning eller en plats som innehas av någon annan, ska även han eller hon underrättas. Vid hemlig kameraövervakning behöver dock innehavaren av en plats som allmänheten har tillträde till inte underrättas.

det kan ske efter det att det ärende

som åtgärden vidtogs i avslutades. En underrättelse behöver inte lämnas till den som redan har fått del av eller tillgång till uppgifterna. En underrättelse behöver inte heller lämnas om den med hänsyn till omständigheterna uppenbart är utan betydelse.

17 §¹⁰

En underrättelse enligt 16 § ska innehålla uppgifter om vilket tvångsmedel som har använts och om tiden för åtgärden. Vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilket telefonnummer eller annan adress eller vilken elektronisk kommunikationsutrustning som åtgärden har avsett. Vid hemlig kameraövervakning ska underrättelsen även innehålla *en* uppgift om vilken plats som har övervakats. Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt 1 § första stycket 7 ska få uppgift om vilken misstanke som har legat till grund för åtgärden. Den som inte är eller har varit misstänkt ska få uppgift om detta.

En underrättelse enligt 16 § ska innehålla uppgifter om vilket tvångsmedel som har använts och om tiden för åtgärden. Vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilket telefonnummer eller annan adress eller vilken elektronisk kommunikationsutrustning som åtgärden har avsett. Vid hemlig kameraövervakning ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilken plats som har övervakats. Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt 1 § första stycket 7 *eller 1 a §* ska få uppgift om vilken misstanke som har legat till grund för åtgärden. Den som inte är eller har varit misstänkt ska få uppgift om detta.

⁹ Senaste lydelse 2014:1421.

¹⁰ Senaste lydelse 2014:1421.

19 §

Beslut och åtgärder som rör tvångsmedel enligt denna lag ska dokumenteras.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2023.
  2. För uppgifter från tvångsmedel som har verkställts före ikraftträdandet gäller 12 och 13 §§ i den äldre lydelsen.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott¹

dels att 1 a och 6 b §§ ska upphöra att gälla,

dels att 2, 3, 5, 6, 8, 10, 13, 14, 16 och 17 §§ ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt lagförslag 2.4

Föreslagen lydelse

2 §²

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 1 *eller* 1 a § får endast avse ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som

1. under den tid som tillståndet avser innehas eller har innehafts av den person som avses i 1 *eller* 1 a § eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av honom eller henne, eller

2. det finns synnerlig anledning att anta att den person som avses i 1 *eller* 1 a § under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Avlyssning eller övervakning får inte avse meddelanden som endast överförs eller har överförs i ett elektroniskt kommunikationsnät som med hänsyn till sin begränsade omfattning och omständigheterna i övrigt får anses vara av mindre betydelse från allmän kommunikationssynpunkt.

3 §³

Hemlig kameraövervakning enligt 1 *eller* 1 a § får endast avse

1. en plats där den person som avses i 1 *eller* 1 a § kan antas komma att uppehålla sig, eller

2. en plats där den brottsliga verksamheten som avses i 1 *eller*

Hemlig kameraövervakning enligt 1 § får endast avse

1. en plats där den person som avses i 1 § kan antas komma att uppehålla sig, eller

2. en plats där den brottsliga verksamheten som avses i 1 § kan

¹ Senaste lydelse av

1 a § 2023:000

6 b § 2023:000.

² Senaste lydelse 2023:000.

³ Senaste lydelse 2023:000.

1 a § kan antas komma att utövas eller en nära omgivning till denna plats. antas komma att utövas eller en nära omgivning till denna plats.

5 §⁴

Ett tillstånd enligt denna lag får beviljas endast om

1. åtgärden är av synnerlig vikt för att förhindra sådan brottslig verksamhet som avses i 1 eller 1 a §, och

2. skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den person som avses i 1 eller 1 a § eller för något annat motstående intresse.

1. åtgärden är av synnerlig vikt för att förhindra sådan brottslig verksamhet som avses i 1 §, och

2. skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den person som avses i 1 § eller för något annat motstående intresse.

6 §⁵

Frågor om tillstånd till tvångsmedel prövas av rätten på ansökan av åklagaren.

Frågor om tillstånd till tvångsmedel enligt 1 § prövas av Stockholms tingsrätt. *Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva en ansökan om tillstånd till tvångsmedel enligt 1 a §.*

Frågor om tillstånd till tvångsmedel enligt 1 § prövas av Stockholms tingsrätt.

Vid tillståndsprövningen ska det som föreskrivs om offentliga ombud i 27 kap. 26–30 §§ rättegångsbalken tillämpas.

8 §⁶

I ett beslut om tillstånd till tvångsmedel ska det anges

1. vilket eller vilka tvångsmedel som får användas,

2. vilken brottslig verksamhet enligt 1 eller 1 a § som ligger till grund för tillståndet, och

3. under vilken tid tillståndet gäller.

1. vilken brottslig verksamhet enligt 1 § som ligger till grund för tillståndet, och

I ett beslut om tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska det, förutom de uppgifter som framgår av första stycket, anges

1. vilket telefonnummer eller annan adress eller vilken elektronisk kommunikationsutrustning tillståndet avser, och

2. om åtgärden får verkställas utanför allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationsnät.

⁴ Senaste lydelse 2023:000.

⁵ Senaste lydelse 2023:000.

⁶ Senaste lydelse 2023:000.

I ett beslut om tillstånd till hemlig kameraövervakning ska, förutom de uppgifter som framgår av första stycket, den plats anges som tillståndet avser.

I ett beslut om tillstånd till postkontroll ska det, förutom de uppgifter som framgår av första stycket, anges

1. vilka försändelser som tillståndet omfattar, och

2. att information om åtgärden inte får lämnas till någon utan medgivande av den som har begärt åtgärden.

I ett beslut om tillstånd till tvångsmedel ska det, när det finns skäl till detta, också i övrigt anges villkor för att tillgodose intresset av att enskildas personliga integritet inte kränks i onödan.

10 §⁷

Om det inte längre finns skäl för ett tillstånd till tvångsmedelsanvändning enligt denna lag, ska åklagaren eller rätten omedelbart upphäva beslutet om tillstånd. Polismyndigheten, Säkerhetspolisen *eller Tullverket* ska omedelbart underrätta åklagaren om omständigheter som har betydelse för om beslutet ska upphävas.

Om det inte längre finns skäl för ett tillstånd till tvångsmedelsanvändning enligt denna lag, ska åklagaren eller rätten omedelbart upphäva beslutet om tillstånd. Polismyndigheten *eller* Säkerhetspolisen ska omedelbart underrätta åklagaren om omständigheter som har betydelse för om beslutet ska upphävas.

13 §⁸

En upptagning eller uppteckning som har gjorts vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning ska granskas snarast möjligt. Granskningen får utföras av rätten, en åklagare, Säkerhetspolisen, Polismyndigheten *eller Tullverket*. Efter anvisning av rätten, en åklagare eller någon av de nämnda myndigheterna får granskningen även utföras av en sakkunnig eller någon annan som har anlitats i ärendet.

En upptagning eller uppteckning som har gjorts vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning ska granskas snarast möjligt. Granskningen får utföras av rätten, en åklagare, Säkerhetspolisen *eller* Polismyndigheten. Efter anvisning av rätten, en åklagare eller någon av de nämnda myndigheterna får granskningen även utföras av en sakkunnig eller någon annan som har anlitats i ärendet.

Upptagningar och uppteckningar ska, i de delar de är av betydelse för att förhindra förestående brott, bevaras så länge det behövs för att förhindra brott. I de delar upptagningarna och uppteckningarna innehåller sådana uppgifter om brott som enligt 12 § får användas för att utreda brott ska de bevaras till dess att förundersökningen har lagts ned eller avslutats eller, om åtal har väckts, målet har avgjorts slutligt. De ska därefter förstöras.

⁷ Senaste lydelse 2023:000.

⁸ Senaste lydelse 2023:000.

14 §⁹

En försändelse som omfattas av ett tillstånd till postkontroll får undersökas, öppnas eller granskas av rätten, en åklagare, Säkerhetspolisen, Polismyndigheten eller Tullverket. Efter anvisning av rätten, en åklagare eller någon av de nämnda myndigheterna får granskningen även utföras av en sakkunnig eller någon annan som har anlitats i ärendet. Försändelsen ska undersökas snarast möjligt. När undersökningen har slutförts, ska försändelsen sändas till den som försändelsen är ställd till, om den inte tas i beslag.

En försändelse som omfattas av ett tillstånd till postkontroll får undersökas, öppnas eller granskas av rätten, en åklagare, Säkerhetspolisen eller Polismyndigheten. Efter anvisning av rätten, en åklagare eller någon av de nämnda myndigheterna får granskningen även utföras av en sakkunnig eller någon annan som har anlitats i ärendet. Försändelsen ska undersökas snarast möjligt. När undersökningen har slutförts, ska försändelsen sändas till den som försändelsen är ställd till, om den inte tas i beslag.

16 §¹⁰

Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt 1 § första stycket 7 eller 1 a § ska underrättas om åtgärden. Om åtgärden har avsett ett telefonnummer eller en annan adress, en viss elektronisk kommunikationsutrustning eller en plats som innehas av någon annan, ska även han eller hon underrättas. Vid hemlig kameraövervakning behöver dock innehavaren av en plats som allmänheten har tillträde till inte underrättas.

Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt 1 § första stycket 7 ska underrättas om åtgärden. Om åtgärden har avsett ett telefonnummer eller en annan adress, en viss elektronisk kommunikationsutrustning eller en plats som innehas av någon annan, ska även han eller hon underrättas. Vid hemlig kameraövervakning behöver dock innehavaren av en plats som allmänheten har tillträde till inte underrättas.

Underrättelsen ska lämnas så snart det kan ske efter det att det ärende som åtgärden vidtogs i avslutades.

En underrättelse behöver inte lämnas till den som redan har fått del av eller tillgång till uppgifterna. En underrättelse behöver inte heller lämnas om den med hänsyn till omständigheterna uppenbart är utan betydelse.

17 §¹¹

En underrättelse enligt 16 § ska innehålla uppgifter om vilket tvångsmedel som har använts och om tiden för åtgärden. Vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

En underrättelse enligt 16 § ska innehålla uppgifter om vilket tvångsmedel som har använts och om tiden för åtgärden. Vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

⁹ Senaste lydelse 2023:000.

¹⁰ Senaste lydelse 2023:000.

¹¹ Senaste lydelse 2023:000.

ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilket telefonnummer eller annan adress eller vilken elektronisk kommunikationsutrustning som åtgärden har avsett. Vid hemlig kameraövervakning ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilken plats som har övervakats. Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt 1 § första stycket 7 eller 1 a § ska få uppgift om vilken misstanke som har legat till grund för åtgärden. Den som inte är eller har varit misstänkt ska få uppgift om detta.

ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilket telefonnummer eller annan adress eller vilken elektronisk kommunikationsutrustning som åtgärden har avsett. Vid hemlig kameraövervakning ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilken plats som har övervakats. Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt 1 § första stycket 7 ska få uppgift om vilken misstanke som har legat till grund för åtgärden. Den som inte är eller har varit misstänkt ska få uppgift om detta.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2028.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 5 § och 3 kap. 10 § lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

5 §¹

Innan åklagaren utfärdar en utredningsorder ska åklagaren ansöka om domstolens tillstånd till att utfärda utredningsordern, om utredningsåtgärden avser

1. kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken,
2. hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning eller hemlig dataavläsning, eller
3. rättsmedicinsk undersökning enligt 16 § lagen (1995:832) om obduktion m.m.

I avvaktan på domstolens beslut får åklagaren under de förutsättningar som anges i 27 kap. 9 a och 21 a §§ rättegångsbalken eller 17 § lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning utfärda en utredningsorder för *kvarhållande av försändelse, hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning eller hemlig dataavläsning*. Åklagaren ska utan dröjsmål anmäla till domstolen att en utredningsorder har utfärdats.

I avvaktan på domstolens beslut får åklagaren under de förutsättningar som anges i 27 kap. 9 a och 21 a §§ rättegångsbalken eller 17 § lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning utfärda en utredningsorder för *en åtgärd som anges i första stycket 1 eller 2*. Åklagaren ska utan dröjsmål anmäla till domstolen att en utredningsorder har utfärdats.

Innan en utredningsorder för husrannsakan, genomsökning på distans, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning utfärdas, får åklagaren enligt 28 kap. 4 § första stycket, 10 d § andra stycket och 13 § första stycket rättegångsbalken ansöka om domstolens tillstånd till att utfärda utredningsordern.

För domstolens handläggning gäller *vad som är föreskrivet* i rättegångsbalken eller annan författning för den åtgärd som avses.

För domstolens handläggning gäller *det som föreskrivs* i rättegångsbalken eller annan författning för den åtgärd som avses.

¹ Senaste lydelse 2022:326.

3 kap.10 §²

I avvaktan på domstolens beslut enligt 9 § första stycket får åklagaren, enligt de förutsättningar som anges i 27 kap. 9 a och 21 a §§ rättegångsbalken eller 17 § lagen (2020:62) om hemlig data-avläsning, besluta att erkänna och verkställa en utredningsorder för kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken eller för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning eller hemlig data-avläsning.

I avvaktan på domstolens beslut enligt 9 § första stycket får åklagaren, enligt de förutsättningar som anges i 27 kap. 9 a och 21 a §§ rättegångsbalken eller 17 § lagen (2020:62) om hemlig data-avläsning, besluta att erkänna och verkställa en utredningsorder för kvarhållande av försändelse enligt 27 kap. 9 § rättegångsbalken eller för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, *hemlig rums-avlyssning* eller hemlig data-avläsning.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2023.

² Senaste lydelse 2020:67.

7 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning dels att 4–7, 14, 15, 17, 18 och 27–29 §§ ska ha följande lydelse, dels att det ska införas tre nya paragrafer, 4 a, 4 b och 6 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning får, om åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen och inte annat anges i 6 § första stycket, beviljas vid en förundersökning om

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning som inte gäller rumsavlyssningsuppgifter får beviljas vid en förundersökning om brott som avses i 27 kap. 18 a § andra stycket rättegångsbalken, om någon är skäligen misstänkt för brottet eller brotten och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen.

1. brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,

2. brott som avses i 27 kap. 18 § andra stycket 2–7 rättegångsbalken,

3. försök, förberedelse eller stämpling till brott som avses i 1 eller 2, om en sådan gärning är belagd med straff, eller

4. annat brott om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i två år.

Ett tillstånd enligt första stycket får, om inte annat anges i 5 §, endast avse ett avläsningsbart informationssystem som används, eller som det finns särskild anledning att anta har använts eller kommer att användas, av någon som är skäligen misstänkt för brottet.

Ett tillstånd enligt första stycket som gäller kommunikationsavlyssnings-, kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter får, om inte annat anges i 5 §, även avse

¹ Senaste lydelse 2022:328.

ett avläsningsbart informationssystem som det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Ett tillstånd enligt första stycket som gäller kameraövervakningsuppgifter får endast avse en plats där den misstänkte kan antas komma att uppehålla sig. En sådan plats får dock inte vara någons stadigvarande bostad.

4 a §

Ett tillstånd enligt 4 § får endast avse ett avläsningsbart informationssystem som används, eller som det finns särskild anledning att anta har använts eller kommer att användas, av den misstänkte.

Ett tillstånd enligt 4 § som gäller kommunikationsavlyssnings-, kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter får även avse ett avläsningsbart informationssystem som det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Ett tillstånd enligt 4 § som gäller kameraövervakningsuppgifter får endast avse en plats där den misstänkte kan antas komma att uppehålla sig. En sådan plats får dock inte vara någons stadigvarande bostad.

Trots tredje stycket får ett tillstånd enligt 4 § som gäller kameraövervakningsuppgifter avse den skäligen misstänkte i stället för en viss plats, om det finns särskilda skäl för det. Den hemliga dataavläsningen får då endast användas på en plats där den misstänkte kan antas komma att uppehålla sig. En sådan plats får dock inte vara någons stadigvarande bostad.

4 b §

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsavlyssningsuppgifter får, om åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen, även beviljas för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brottet eller brotten vid en förundersökning om brott som avses i 27 kap. 18 b § andra stycket rättegångsbalken.

Hemlig dataavläsning enligt första stycket får endast avse ett avläsningsbart informationssystem som

1. det finns särskild anledning att anta att gärningsmannen eller någon annan som har medverkat till brottet eller brotten under den tid som tillståndet avser har använt eller kommer att använda, eller

2. det finns synnerlig anledning att anta att gärningsmannen eller någon annan som har medverkat till brottet eller brotten under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

5 §

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning enligt 4 § som gäller kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter får även beviljas för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för ett brott som avses i 4 §. Avläsning eller upptagning av kommunikationsövervakningsuppgifter får då endast avse förfluten tid.

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter får, om åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen, beviljas för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brottet eller brotten vid en förundersökning om brott som avses i 27 kap. 19 b § andra stycket rättegångsbalken.

Hemlig dataavläsning enligt första stycket får endast avse ett avläsningsbart informationssystem som har använts vid ett brott eller i anslutning till en brottsplats vid brottstidpunkten eller som av någon annan anledning är av synnerlig vikt för utredningen.

6 §

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning enligt 4 § som gäller rumsavlyssningsuppgifter får endast beviljas vid en förundersökning om brott som avses i

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller rumsavlyssningsuppgifter får beviljas vid en förundersökning om brott som avses i 27 kap. 20 d § andra

27 kap. 20 d § andra stycket
rättegångsbalken.

Hemlig dataavläsning enligt första stycket får användas endast på en plats där det finns särskild anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig. Om platsen är någon annan stadigvarande bostad än den misstänktes, får tillstånd till hemlig dataavläsning beviljas endast om det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig där.

Hemlig dataavläsning enligt första stycket får aldrig användas på en plats dit tillträdestillstånd enligt 13 § inte får beviljas.

stycket rättegångsbalken, om någon är skäligen misstänkt för brottet eller brotten och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen.

Ett tillstånd enligt första stycket får endast avse ett avläsningsbart informationssystem som används, eller som det finns särskild anledning att anta har använts eller kommer att användas, av den misstänkte.

Ett tillstånd enligt första stycket får endast avse en plats där det finns särskild anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig. Om platsen är någon annan stadigvarande bostad än den misstänktes, får tillstånd till hemlig dataavläsning beviljas endast om det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig där.

Trots tredje stycket får ett tillstånd enligt första stycket avse den skäligen misstänkte i stället för en viss plats, om det finns särskilda skäl för det. Den hemliga dataavläsningen får då endast användas på en plats där det finns särskild anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig. Om platsen är någon annan stadigvarande bostad än den misstänktes, får den hemliga dataavläsningen användas endast om det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig där.

6 a §

Hemlig dataavläsning som gäller kameraövervaknings- eller rumsavlyssningsuppgifter får aldrig användas på en plats dit tillträdes-

tillstånd enligt 13 § inte får beviljas.

7 §

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning får beviljas om

1. *det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för att en person kommer att utöva brottslig verksamhet som innefattar brott som anges i 1 § lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott, eller*

2. *det finns en påtaglig risk för att sådan brottslig verksamhet kommer att utövas inom en organisation eller grupp och det kan befaras att en person som tillhör eller verkar för organisationen eller gruppen medvetet kommer att främja denna verksamhet.*

Ett tillstånd enligt första stycket får beviljas endast om åtgärden är av synnerlig vikt för att förhindra sådan brottslig verksamhet som anges i det stycket.

Hemlig dataavläsning som gäller kameraövervakningsuppgifter får användas endast på en plats där den person som anges i första stycket kan antas komma att uppehålla sig. En sådan plats får dock inte vara någons stadigvarande bostad.

Ett tillstånd får inte avse rumsavlyssningsuppgifter.

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning får beviljas om *det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för*

1. att en person kommer att utöva brottslig verksamhet som innefattar brott som anges i 1 § lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott, eller

2. att brottslig verksamhet *som innefattar brott som anges i 1 § eller 1 a § den lagen* kommer att utövas inom en organisation eller grupp och det kan befaras att en person som tillhör eller verkar för organisationen eller gruppen medvetet kommer att främja denna verksamhet.

14 §²

Frågor om hemlig dataavläsning prövas av rätten på ansökan av *åklagare*. En ansökan om hemlig dataavläsning enligt 9 § ska dock göras av Säkerhetspolisen.

Frågor om hemlig dataavläsning prövas av rätten på ansökan av *åklagaren*. En ansökan om hemlig dataavläsning enligt 9 § ska dock göras av Säkerhetspolisen.

Om ansökan avser den skäligen misstänkte enligt 4 a § fjärde stycket eller 6 § fjärde stycket, ska åklagaren i samband med ansökan föreslå sådana villkor som avses i 18 § första stycket 4.

² Senaste lydelse 2022:711.

15 §³

Frågor om hemlig dataavläsning under en förundersökning prövas av den domstol som anges i 19 kap. rättegångsbalken. Om förundersökningen avser brott som anges i 27 kap. 18 § andra stycket 2–7 rättegångsbalken eller försök, förberedelse eller stämpling till ett sådant brott, om en sådan gärning är belagd med straff, får frågan även prövas av Stockholms tingsrätt.

Frågor om hemlig dataavläsning enligt 7–10 §§ prövas av Stockholms tingsrätt.

Frågor om hemlig dataavläsning under en förundersökning prövas av den domstol som anges i 19 kap. rättegångsbalken. Om förundersökningen avser ett brott som anges i 27 kap. 34 § rättegångsbalken, får frågan även prövas av Stockholms tingsrätt.

Frågor om hemlig dataavläsning enligt 7 och 8 §§ prövas av den domstol som är behörig enligt 6 § lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott.

Frågor om hemlig dataavläsning enligt 9 eller 10 § prövas av Stockholms tingsrätt.

17 §

Om det kan befaras att det skulle medföra en fördröjning av väsentlig betydelse för utredningen eller för möjligheterna att förebygga, förhindra eller upptäcka den brottsliga verksamheten att inhämta rättens tillstånd i frågor om hemlig dataavläsning, får tillstånd ges av åklagaren i avvaktan på rättens beslut. Ett sådant tillstånd får dock aldrig avse hemlig dataavläsning som gäller rumsavlysningsuppgifter eller hemlig dataavläsning vid särskild utlänningskontroll enligt 9 §.

Om åklagaren har gett ett tillstånd enligt första stycket, ska åklagaren utan dröjsmål skriftligt anmäla beslutet till rätten. I anmälan ska skälen för åtgärden anges. Rätten ska skyndsamt pröva ärendet. Om rätten finner att det inte finns skäl för åtgärden, ska den upphäva beslutet.

Om det kan befaras att det skulle medföra en fördröjning av väsentlig betydelse för utredningen eller för möjligheterna att förebygga, förhindra eller upptäcka den brottsliga verksamheten att inhämta rättens tillstånd i en fråga om hemlig dataavläsning, får tillstånd ges av åklagaren i avvaktan på rättens beslut. Ett sådant tillstånd får dock aldrig avse hemlig dataavläsning vid särskild utlänningskontroll enligt 9 §.

Om åklagaren har gett ett tillstånd enligt första stycket, ska åklagaren snarast möjligt skriftligt anmäla beslutet till rätten. I anmälan ska skälen för åtgärden anges. Rätten ska skyndsamt pröva ärendet. Om rätten finner att det inte finns skäl för åtgärden, ska den upphäva beslutet.

³ Senaste lydelse 2022:328.

Om åklagarens beslut har verkställts innan rätten gjort en prövning som avses i andra stycket, ska rätten pröva om det funnits skäl för åtgärden. Om rätten finner att det saknats sådana skäl, får de uppgifter som lästs av eller tagits upp inte användas i en brottsutredning till nackdel för den som har omfattats av åtgärden, eller för någon annan som uppgifterna avser.

18 §

I ett tillstånd till hemlig dataavläsning ska följande anges:

1. vilken tid tillståndet avser,
2. vilket avläsningsbart informationssystem tillståndet avser,
3. vilken typ av uppgift enligt 2 § första stycket som får läsas av eller tas upp,
4. villkor för att tillgodose intresset av att enskildas personliga integritet inte kränks i onödan, och
5. vem som är skäligen misstänkt för brottet, vid åtgärd som gäller rumsavlyssningsuppgifter.

Om tillståndet avser en plats enligt 4 § fjärde stycket eller 6 § andra stycket ska även platsen anges i tillståndet. Om tillståndet är förenat med ett tillträdestillstånd enligt 12 §, ska det anges i beslutet.

5. vem som är skäligen misstänkt för brottet *eller brotten*, vid åtgärd som gäller rumsavlyssningsuppgifter.

Om tillståndet avser en plats enligt 4 a § tredje stycket, 6 § tredje stycket eller 7 § tredje stycket ska även platsen anges i tillståndet. Om tillståndet är förenat med ett tillträdestillstånd enligt 12 §, ska det anges i beslutet.

Om tillståndet avser den skäligen misstänkte enligt 4 a § fjärde stycket eller 6 § fjärde stycket, ska det anges i beslutet.

Tiden för tillståndet får inte bestämmas längre än nödvändigt. När det gäller tid som infaller efter beslutet får tiden inte överstiga en månad från dagen för beslutet.

27 §

Hemlig dataavläsning enligt 2 § första stycket 6 eller 7 får inte avse uppgifter som enligt 27 kap. 2 § första stycket rättegångsbalken hindrar beslag.

Hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsavlyssnings- eller rumsavlyssningsuppgifter får inte avse uppgifter i telefonsamtal, samtal eller andra meddelanden eller tal där någon som yttrar sig, på grund av bestämmelserna i 36 kap. 5 § andra–sjätte styckena rättegångsbalken, inte skulle ha kunnat höras som vittne om det som har sagts eller på annat sätt kommit fram.

Om det under verkställigheten kommer fram uppgifter som omfattas av första eller andra styckena ska verkställigheten omedelbart avbrytas och upptagningar och uppteckningar omedelbart förstöras

Hemlig dataavläsning enligt 2 § första stycket 6 eller 7 får inte avse uppgifter som enligt 27 kap. 2 § rättegångsbalken hindrar beslag.

Om det under verkställigheten kommer fram uppgifter som omfattas av första eller andra stycket ska verkställigheten omedelbart avbrytas och upptagningar och uppteckningar omedelbart förstöras

i de delar som de omfattas av förbudet.

i de delar som de omfattas av förbudet.

28 §

När hemlig dataavläsning används eller har använts under en förundersökning ska det som gäller för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 23 a och 24 §§ rättegångsbalken tillämpas för åtgärden. Det som gäller för hemlig rumsavlyssning ska dock tillämpas för hemlig dataavläsning som gäller rumsavlyssningsuppgifter.

När hemlig dataavläsning används eller har använts under en förundersökning ska det som gäller för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 23 a och 24 §§ rättegångsbalken *i lydelsen före den 1 oktober 2023* tillämpas för åtgärden. Det som gäller för hemlig rumsavlyssning ska dock tillämpas för hemlig dataavläsning som gäller rumsavlyssningsuppgifter.

För underrättelse till en enskild vid hemlig dataavläsning under förundersökning gäller 27 kap. 31–33 §§ rättegångsbalken. Det som anges där om

- hemlig kameraövervakning ska tillämpas för hemlig dataavläsning som gäller kameraövervakningsuppgifter
- hemlig rumsavlyssning ska tillämpas för hemlig dataavläsning som gäller rumsavlyssningsuppgifter
- hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation ska tillämpas för hemlig dataavläsning i övrigt
- telefonnummer, annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning ska avse avläsningsbart informationssystem.

29 §

När hemlig dataavläsning används eller har använts i fall som anges i 7 § ska 12 och 13 §§ lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott tillämpas.

När hemlig dataavläsning används eller har använts i fall som anges i 7 § ska 12 och 13 §§ lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott *i lydelsen före den 1 oktober 2023* tillämpas.

För underrättelse till en enskild vid hemlig dataavläsning i fall som anges i 7 § gäller 16–18 §§ lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott. Det som anges där om

- hemlig kameraövervakning ska tillämpas för hemlig dataavläsning som gäller kameraövervakningsuppgifter
- hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation ska tillämpas för hemlig dataavläsning i övrigt
- telefonnummer, annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning ska avse avläsningsbart informationssystem.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2023.
  2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för tillstånd som har beviljats före ikraftträdandet.